

10
9 771301 749707

Her çıqas ne bi dilê hinekan be jî,

**Şores
diguhærîne**

R. 8-9

Nüce:

Eniyeke anti-faşist
pewist e

R. 3

Nirxandin:

Şoreşa jinê,
şoreşa gel e

R. 6

Lerzan Jandîl:

Serawerdardayena
Koçgîriye

R. 11

SAMİ TAN

îro, tiştê ku em bikin jî, diyar e; divê karekî bidin ber xwe û gelê xwe jî vewînîn nava vê xebatê. Ew xebata ku li navçeyên HADEP'ê dest pê dike, bi vê bîr û baweriyê tê amadekirin.

Vê hefteyê me divê, em hinekî xwendevanen xwe li ser rewşa rojnameyê agahdar bikin. Her wekî berê jî di vî quncikî de hatibû daxuyandin, car caran emê li nik bûyerên di rojevê de, cih bidin guherin û pêşketinên di rojnameyê de. Her wekî bala we jî dikişine, li dûr rexne û daxwazên xwendevanan, hêdî hêdî be jî, em hin guherinan di dirûvê rojnameyê de pêk tînin. Bo nimûne vê hefteyê me waneyên (dersên) li ser rîzmanê kurdi dan destpêkirin. Em dizanin ku di vî warî de valahiyek heye, armanca vê xebatê da-girtina vê valahiyê ye.

Digel vê yekê me xebateke din jî daye destpêkirin. Xebatkarê rojnameyê wê rojîn şemiyê li navçeyên HADEP'ê belav bibin, rojnameyê bi gel bidin nasîn û têkiliyên bi gel re xurtir bikin. Digel vê yekê, armanca me ev e ku, em li navçeyên HADEP'ê dersên zimanê kurdi bidin destpêkirin. Ew waneyên zimanê kurdi wê di vî warî de jî ji xwendevanai re bibin alîkar.

Heta niha ci ji aliye me ve, ci jî ji aliye hin nivîskarén me ve, ji bo geşkirinâ xeba-

Reşbînî ne çare ye

ta li ser zimanê kurdi û zêdekirina hejma-ra xwendevanen rojnameyê bangawazî hatin kirin. Lî di karwaniyê de ev bangawazî jî sînorê gîlî û gazinan derbas nebûn, lewre jî wan tu encam nedan. Ew xebat li şûna bandoreke erêni bike, bandoreke ne-yinî kir. Dibe ku hinek bibêjin çima? Ji ber ku xwendiyen wan bangawaziyan, di warê xwendina bi zimanê kurdi de dîmenike reşbîn li ber çavan radixistin. Ew jî dibû sedem ku xwendevan ji aliye moralê ve têk biçin, heta hinekan hêviya xwe ji gel dibîr. Lî tê zanîn ku ji bo mirovîn azadixwaz û şoşegir bi qasî bîr û baweriyâ bi dozê, piştarst bûna bi gel jî girîng e. Miroveki/e ku hêviya xwe ji gelê xwe bibile, bi tu awayî bi ser nakeve. Dîsa ew dîmena reşbîn dibû sedem ku, sistî di nava xwendevan û xebatkarê rojnameyê de çêbibe. Heta hinek kesen ku di vî warê zimanê kurdi de xemsar in, li ser vê rewşa "kambax", ramanen kambaxtir bi lêv di-kin. Li gorî wan kesan, iro pêwîstî bi weşanen bi zimanê kurdi nîn e. Jixwe kes nizane bi kurdi bixwîne, pêwîst jî nake kes bixwîne, lewre zimanê kurdi hîn nebûye

zimanê fermî.

Em bi xwe bi tu awayî guhê xwe nadin ramanen bi vî rengî, lewre di rastiyê tu cu-datî di navbera gotinê rayedarê tirk de tune ye. Ew jî dibêjin; "Bi zimanê kurdi xwendin û nivîsandin nabe, zimanekî li-paşmayî ye." Xebatê ku heta niha di warê ziman û çanda kurdi de hatine kirin, ew dîtin û raman jî zû ve pûc derxistin. Di vê rewşa îroyin de, me ji tunebûnê bi hezaran xwendevan û nivîskarén zimanê kurdi afirandine.

Îro, tiştê ku em bikin jî, diyar e; divê karekî bidin ber xwe û gelê xwe jî vexwî-nin nava vê xebatê. Ev xebata ku li navçeyen HADEP'ê dest pê dike, bi vê bîr û baweriyê tê amadekirin. Em dixwazin mizgî-niyek jî bidin zarokê agîr, em rûpelekê ji wan re amade dikin. Ew dikarin ji niha ve berhemên xwe ji me re bişinîn.

Em dikarin bi têbiniyeke ji bo girtiyen azadiyê dawî li nivîsê bînîn. Gelek name ji me re têr û rexneyan li me digirin, ji ber ku em xelata xaçepirsê ji wan re naşinîn. Lî divê bê zanîn ku em xelatê ji kesen ku kar kirine re dişinîn.

Bayê sosyalîzmê û Komara Narkotîkê

Ferhengok

- ağdan:** zîldan (filiz)
- arışe:** pirsgirêk
- asayı:** normal
- beyarı:** bejî (çorak)
- beş:** par
- bizav:** tevger
- bank:** zirav
- berbisk:** toqe
- cân:** pol, sınıf
- çinvin:** xwe vir de wirde dan
- çiküs:** tama
- dabır:** garantî
- demijyan:** serdem
- diyarde:** kirû, olgu
- enî:** bere
- erk:** peywir, wezife
- fermîn:** keremkirin
- gerdûnî:** univesal, evrensel
- gelempert:** giştî (geniel)
- gitamî:** rîzgiritin, humet
- hevalbendi:** dostanî, hevkari
- hevpar:** hevbes
- hoy:** merc, şert
- kite:** hece
- kelk:** havil, fêde
- keşî:** gemî
- liqelemdan:** nirxandin
- maset:** hol, meydan
- navgîn:** amûr, hacet
- nexşe:** xerîfe
- nexasim:** bi taybetî
- nik:** cem, ba, hin
- nîfî:** nesîl (kuşak)
- penav:** qerax, sahil
- pêjîr:** xalikî (havlu)
- pakrewan:** şehîd
- radestibûn:** teslimbûn
- reşbînî:** bedbînî (karamsar)
- sayıldırın:** zelalkirin
- sergîn:** tepik, (tezek)
- siûd:** talîh, şans
- siwarkirin:** eyarkirin
- vatinî:** peywir, wezife
- venişt:** hêwîrîn (konmak)
- vîn:** irade
- qoq:** kafa, ser
- wane:** ders, fêr
- xweser:** cihêreg
- tawanbar:** bersûc
- têgîh:** kavram
- tertele:** tevkûjî, zelzele
- tund:** bisidet
- zaniyârî:** agahî, pêzanîn
- zâningeh:** zanko, université

HAYDAR GÜNDÜZ

Di pêvajoya şerê psikolojîk de, ku di navbera Nato û Pakta Varşovayê de dîmeşîya, dewletên girêdayî Natoyê ji bo parastina mafen xwe yên dewletê "Gladio" bi-kar anîn. Ci ye ev Gladio? Ew çete-yen ku bi destê dewletan hatine ava-kirin in. Ev dibû mijara filmen. Weki '007 James Bond, Rabo û Mufreze'

Cîhan kiribûn du perçe. Kampa kapitalist û ya sosyalist. Xwedêgiravî mêzîna cîhanî siwar (ayar) dikirin. Karên xwe yê împeryalist dîmeşandin. Büyera herî balkês mirovîn zanyar û şereza, ji bo afirandina çekên kîm-yewî û tevkujer dihatin şixulandin. Karesatên weki Hiroshima, Nagazakî û Halepçeyê pêk anîn. Welatên bindest ji aliye împeryalist û kolonyalîstan ve hatin şelâridin. Dîrok, ziman, çand û hemû dewle-mendiyê sererd, binerd, hatin talankirin; ci bi navê kapitalîzmê ci ji sosyalîzmê qet ferqa wan tune ye. Ji ber vê yekê her du formasyonên civa-kî pir baş tê zanîn ku, şoşes jî îixrac dikirin. Ji wê qasê kes nikare bibêje we-latên sosyalist karê împeryalistî nedî-meşand.

Bila tu kes nekeve nav nakokian. Rexneyen min li pratîka raborî ne, ne li bîr û baweriyâ sosyalîzmê ne. Lî ew bayê sosyalîzmê, ew xeletiyen ku di serdemâ 1968'an sun ve di ser me-re derbas bû, pêwîst e, em gelek enca-

mên bingehîn jê derînîn.

Tê zanîn ku bi wî bayî re ew pîr-girêka ku 35 salan hatibû betonkirin, hêdî hêdî qelişî û di nav wan qelişte-kan de zîl da, bi tenê di riya çepgiriyê de kete pêşbiraka sosyalîzmê. Pêvajo-yeş şêlo û xumam dest pê kir.

Di destpêka 1970'yî de hemû par-tî û rîexistinê çepgir, di nav aloziya îdeolojîk de xeniqîn. Ji vê aloziyê, weki her kesî, sazî û kesen kurd jî para xwe girtin. Em gişt bûbûn şoşeg-ren ûnternasyolîst. Hêvî û pêngavê-

Gelek dewletan di nav civaka xwe de demokrasî bi cih kir, xwe ji qirêjiyan şûşt. Lî di qada navneteweyî de, şiringa li ser ala Tirkiyeyê xistin û navê wê danîn "Komara Narkotîkê"

me ji rastiyen me gelek dûr bûn. Ke-sê ku qala kurdayetiyê bikira dibû şo-vê-nîjadperest. Her çiqas hinek ruhê me yê gelêrî mabû jî, dixwestin wî jî bihêlinin. Li ser navê sosyalîzmê û tê-koşîna çinayeti, çiqas xeletî hebûn, em di nav de bûn. Reaksiyon heta sala 1984'an hatin nîşandan, ji wê sun de bû aksiyon. Bayê sosyalîzmê û rastiya gel hev du negirt. Hemû kes û rîexistin ser û bin bûn û di nav pêla şo-reşê de winda bûn.

Çer ku ev şerê psikolojîk, jê re di-bejîn Şerê Nehêni (soğuk savaş) ji xe-

terebehûnê derkêt, gelek dewletan de-mokrasî nas kir, dest ji vê nezagonyê (gladio) berdan, ji bo civakeke paqî xwe ji van qirêjiyan şûştin. Lî dewle-ta tirk; xwe seranser pevre berda, ev lareş wergeriya qanserî. Ev nexweşî berî sala 1980'yî bi rengê "Gladio" dîmeşîya, pişti 1980'yî bû weki pol-i-tikaya gelêri. Ji sala 1990'i sun de jix-we bi her kesî eyan e ku hate taybet-kirin. Di qada navneteweyî de, şiringa li ser ala Tirkiyeyê xistin û navê wê danîn 'Komara Narkotîkê'. Ev şerî qirêjî ku bi dehan sal in didome, dewleta Tirkiyeyê ji dewletbûnê derxistiye. Ji ten-gasîyê derkettin ji bo dewletê pêdivî ye. Lîgerîna geleme-ri, nîqaşen ku li ser 'komara duym' ev çend sal in pêk têr, nîşaneyen vê rewşê ne. Lî wê çawa bibe? Pirsgirêka herî mezîn ev e.

Ew ba, her çiqas bi hinek çewtiyên mezîn bû sedema hilweşandina wê, lê ne ev tenê, gelek kes, sazî û rîexistin jî, ji ber serma û seqema wê qesâ girt. Ji bo civakeke sazbûyî û têkûz helandina vê qesayê pêdivî ye.

Tengasiya ku dewlet tê de ye ber-biçav e. Civak birîndar e. Dewleteke ku bi gelê xwe re neihevhatîyê li ser piyan namîne. Di vî warî de piranî zanyar û ronakbîr li ser 'dewleteke demokratik' hûr dibin. Çima formasyoneke (oluşum) rasyonalist nayê avakirin? Ji bo pêvajoyeke wiha he-mû derfet guncav in.

Eniyeke anti-fasîst pêwîst e

Li hemberî giştînameya rektorê Zanîngeha Stenbolê, hevalbendiya hinek çepgir, îslamî û welatparêzan pêk hat. Niha gelek xwendekarê ji derdorêna cuda balê dikişînin ser pêwîstiya eniyeke demokratik. Hin çepgir jî li dijî vê yekê derdikevin.

Hefteye derbasbûyî li zanîngehan xwendekaran derdorêna îslamî, çepgirên tirk û welatparêzen kurd, li hemberî giştînameya serpeyê (Tûrban Genelgesi) piştigiri dane hev. Gelo ci bûbû sedem ku ev hêzên gelek ji hev cuda hatibûn cem hev?

Me xwest li ser vê qewimîna balkês dîtinê çepgir, welatparêz û îslamî hîn bibin. Der barê vê yekê de me xwe gi-hand xwendekaran zanîngehêna Marmara û Stenbolê, baska ciwanan a ÖDP'ê, ciwanan SîP û ji YTÜ'yê xwendekaran kurd ên welatparêz. Di warê hevkarya çepgir û İslamiyan de TÖDEF-İYÖDER û xwendekaran kurd ên welatparêz helwesteke nerm û erêni nîşan dan, lê ciwanan ji SîP û ÖDP'yê her çiqas roja yekemîn piştigiri dabin çalakiyê û bi İslamiyan re meşiyabin ji bi awayekî tund li hemberî vê hevkariyê derdikevin û vê yekê weki hevalbendiya bi fasîzm û şerîatê re dibînin. Lî derdorêna îslamî? Ew bi xwe jî di nav xwe de bûne çend bes. Müslüman Gençlik û derdora Nûbiharê li gorî derdorêna din bêhtir nêzîkê çepgiran dibin û weki hate dîtin kesen ku fasîstên MHP'yî ji nav xwe qewirandin ew bi xwe bûn.

Mebest marjinalkirina her derdorê ye

"Sêwaza dewletê der mafê marjinalkîrin û disiplînekirin de li ser gel didome. Bi xebat û lebatêna "Wezarata Perwerdehiy.. Neteweyî (MEB), dest davêje cil bûberg û riyêna xelqê û dixwaze mirovîn yek-teşe biafirin. Lewre ji dixwazin gel ji ditin, raman û baweriyyêna wan dûr bixînin, ev yek râsîzm e, zilm e, lewre em nebîjin em bûn yek, lî me piştigiri da derdorêna îslamî." Xwedîyê van gotinan ji TÖDEF-İYÖDER'ê xwendekara Zanîngeha Stenbolê Sebahat Yıldırım e. Sebahat Yıldırım der heqê nêziktêdayina derdorêna çepgir de dadixuyine ku roja yekem SîP, ÖDP, EMEK, Koördinasyon û çend komên biçük bi hev re hereket kîrine, lî pişt re ji vê yekê dûr ketine. Ji bo hewlîna Weqfa 68'yan jî, Yıldırım wiha dibêje: "Her çiqas ew bi navê çepgiriyê û li ser navê Deniz Gezmiş û hevalêna wî diaxivin jî, em wan ji vê nîfşê gelek dûr dibînin." Sebahat Yıldırım xwendekaran kurd ên welatparêz û derdorêna din dide ber hev, pişt re ji dibêje ku tewra welatparêzan erêniye û jiya wan ne cuda ye. Disa jî TÖDEF-İYÖDER û xwendekarê Zanîngeha Marmarayê Öncü Arslan ey nîxandin kir: "Derdora İslamî ev cara yekem e ku li hemberî hêzên dewletê reaksiyoneke wiha nîşan dide, divê baş bê zanîn ku peywendiyêna wan ên xurt bi dewletê re hene, di rojekê de mirov nika-

re wan jî ditin û ramanen wan vegeŕine, lê divê em kesen şoreşger û welatparêz wan bikişînin nava têkoşînê da ku ew ji her awayî ve li hemberî zilma dewletê derkevin."

Xwendekara welatparêz Bêrivan Fırat ku ji Zanîngeha Teknik a Yıldızê (YTÜ) ye dadixûyine ku piştî biryaren MGK'ê ya 28'ê reşemiyê dewlet dixwaze sistemeke ku ji yek al, yek ziman, yek netewe û yek ol pêk were biafirine. Bêrivan Fırat dibêje ku heta niha gelek caran berê çepgir û İslamiyan ketiye hev, lê her dem xwendekaran welatparêz ji vê yekê dûr ketine û ji bo ku aştiyek pêk were ketine navbera wan. Fırat li ser platformeke hevpar a anti-fasîst jî wiha dibêje: "He-

jî, ji me re nebûn piştigir, jixwe xorten wan "Millî Gençlik Vakfı" jî qet tevlî me nebûn û piştigiri nedan me. Em derdorêna îslamî ji komên wekî Ciwanan Misilman, derdora Nûbiharê û hwd. pêk tê. Di nav me de hin derdorêna ku aliye war ên fasîst bêhtir derdikevin pêş hene, lê gelek kêm in û hêdî hêdî em van derdorêna durû ji nav xwe diavêjîn." Şeyma Canikoğlu kesen ku iro gündan dişewitînin, mirovan dikujin û kêsên ku dest diavêjin serpeyâ wê, mîna hev dihesibine.

Ne laîsizma MGK'ê ne jî şerîfet

Salim Özpinar ku ji Baska Ciwanan a ÖDP'ê ye, got ku çepgir ne xwedî bernamyeke tekoşînê ne. Özpinar di nîxan-

ger ji bo kîjan hêzê hedef dewleta fasîste, em li hemberî yekîtiya wan dernakevin û emê piştigiriyê ji bidin wan. Dema yekîtiye bi vî rengî di nav çepgir, welatparêz û İslamiyan de çêbibe, dê ev yek were maneya ku ev derdor ji destê dewletê derdikeve. Ji ber ku ji vê yekê gelek ditirse di van rojêna dawî de MGK rapor li ser raporan amadê dike da ku rî li ber vê yekê bigire."

Hin çepgir û welatparêz şayanî pîroziyê ne.

Ji derdorêna îslamî Şeyma Canikoğlu ku ji Zanîngeha Stenbolê yê radîgîhîne ku nêziktêdayina hin derdorêna çepgir û welatparêz şayanî pîroziyê ye û ji ber ku wan heta iro piştigiri nedana çepgir û welatparêzan ketîne nav kompleksa sûcdaîriyê. Canikoğlu diyar dike ku ew bi xwe kurd e, lê heta niha der barê kurdîyetiya xwe de xwedîyê agahîyê kêm e. Şeyma Canikoğlu Refaha duh û Fazileta iro ji bi durûtiyê tawarbar dike û dibêje: "Ji ber ku Refah hatîye gritin, Fazilet iro li ser dûvî xwe rûniyiye û roj bi roj bi rejîme re dibe yek, wekî çepgir û welatparêzan

dina xwe ya giştî de bal kişand ser platformeke nû û wisa got: "Em IP'ê (Partiya Perînêk) deynin aliye, lewre pêwîst nake em li ser vê berdevka MGK'ê rawestin. Em di vî varî de rewşa derdorêna welatparêz, TÖDEF û EMEK'ê ji ne baş û ne zelal dibînin. Ew niha li cem İslamiyan cih digirin. Divê çepgir û welatparêz li derveyî van hez du baskan tevbigerin. Pêwîst e em di platformeke azad, wekhev û demokratik de bêne cem hev..." Salim Özpinar İslamiyan ji dewletê cihê nafikire û dibêje ku tu car qirkirina Sêwaz û Mereşê nayê jibîkîrin. Pişt re ji wiha didomîhe: "Em ne laîsizma MGK'ê ne ji şerîfet dixwazin. Rast e! divê em xwedî doza serbestiyê bikin, lê turban bi xwe ji li ber azadî û serbestiyê asteng e."

Di heman mijarê de ji Zanîngeha Stenbolê Ekim Nehir ku yek ji xwendekaran SîP'ê ye, got ku iro dewlet bi tenê ji têkoşîna Rizgariya Netewaya Kurdistanê û Tevgera Komûnîst ditirse û ew ne di wî baweriyyê de ne ku hêzên İslamî ji bo dewletê bibin kelem.

SALIHÎ KEVIRBİRÎ

KurtenÜce

Lî paytexta Îngilistanê Londonê, Çinî û kurd di şevbuhêrekê de li hev civîyan û danasîna çanda xwe kirin. Şevbuhêrk, ji aliye Navenda Çanda Çinî ve li Camden Town Hallle li dijî nîjadperestiyê hate sazkîrin. Di vê şahîyê de beşdaran girîngîya têkoşîna li dijî nîjadperestî anîn zîmîn û gotin divê hemû çandêñ cihanê bêñ parastin. Her wiha serokê Belediyea Westministerê, ji bo şevê dilxweşîya xwe ragihand û diyar kir ku ew heyranî têkoşîna kurdan e û got ku wê kurd di nav gelên cihanê de cihê xwe bigirin.

Serokkomarê Tirkîyeyê Süleyman Demirel, di serdana xwe ya bo Spanyayê de pêşniyaza "Modela Bask" red kir. Demirel, li ser pêşniyaza Serokê Partiya Neteweperwer ya Baskî Javier Anzallus bal kişand ser pêşketina herêma baskan û da zanîn ku, tu têkiliya Kurdistanê û herêma baskan nîn e. Bi pey ragihandinê Demirel qala paşdemayîna Kurdistanê kiriye û gotiye, bi metodêñ dewleta Spanyayê çareserkirina kîşeya kurd ne mimkun e. Demirel wisa gotiye: "We bi metodêñ xwe kîşeya xwe çareser kir, me ji li gorî metodêñ xwe terorîzma marjînal kir."

Rojnameya navdar a İtali Corriere Della Sera Turkiye wekî modela herî xerab a Ewrûpayê bi nav kir. Di sernîvîsa rojnameyê de tê gotin ku, li Tirkîyeyê her tişti di bin paniyêñ leşkeran de ye û her tişti ew diyar dîkin. Sernîvîsa ji aliye siyasetnasî navdar ê İtali Angelo Panebianco ve hatîye nîvîsandin. Bi pey zaniyariyêñ nîvîskara rojnameya Milliyetê Nilgün Cerîahoğlu, Panebianco dibêje: "Ku Tirkîyeyê di serdema kevirî de (taş devrî) dijî em ji di serdema tunc de dijin. Ev ji ferqa demokrasiya İtali û tîrk e."

Cakaliya karmanden ku enda-mê KESK'ê ne, ji aliye polisan ve bi speray ku isot tê de hate belavkirin. Karmandan li dijî Qanûnan Grev û peymanê teyayî" ya hikûmete 55 dixwaze bipejirine, li Qada Kizilayê çalîkeyek li dar xîsttin. Karmand heya berêvarkî li Kizilayê rûniştin. Peyre polisan bi jop û panzaran girseya karmandan jî ihev bela kir: Li ser vê yekê Wesirê karêñ Hundîrin Murat Başeskîoğlu got: "tu tişt nîne" Hatragihandin ku li dijî vê helwesta dewletê wê endamên KESK'ê li her derê Tirkîyeyê dev ji berdin.

Govend: Keskesora Çandan

Dîlan, bi hebûna mirovan re peyda bûne. Mirov vê rastiyê, di kolandinê arkeolojîk de; şopa wan, di pirtûkên pîroz, Tewrat, Zebûr, Încîl û Quranê de dibîne. Di pirtûkên kevn yê pîroz de, wekî mîsal ya Samuel de (2-6:14) nivîsekê wisa heye: "Dawûd bi cilên xwe li ber Xwedayê xwe dest bi reqsê kir."

Dawet û şahiyêngêgovend, mîna sawara rîjî ne. Ew dawet û şahiyân rengin, danûstandina nav mirovan germtir û jiyanê bi mirov xwestir dikan. Her wiha rî lê vedikin ku mirov çanda xwe, ji çend awiran ve bide jiyandin û bi pêş bixîne.

Gelêni li Mezopotamyayê, bi taybetî gelê kurd, ji awira (aliyê) govendan ve pir dewlemend e. Vê dewlemendiyê bala gelek mirovan kişandîye. Gelek caran kurdan bi xwe, ji xwe pirs kirine ku; ev dewlemendiya wan çiqas kevn e? Anglo pirsên bi vî rengî ji wan hatîne pirsîn. Wateya dîlanêñ gelêri ci ye? Dîroka wan çiqas kevn e? Mesajen di wan de çawa çêbûne û têñ ci wateyê? û hwd...

Li ser van pirsên li jor, lêkolînen pîrî hatine kîrin. Beşek ji wan pîrsan, hatine bersivandin û beşek jî, bi zaniyariyêng(aghâñ) nû, her roj dewlemendit dirbin.

Govendêñ gelêri

Dîlan, bi hebûna mirovan re peyda bûne. Mirov vê rastiyê, di kolandinê arkeolojîk de; şopa wan, di pirtûkên pîroz, Tewrat, Zebûr, Încîl û Quranê de dibîne. Li ser berhemêñ arkeolojîk gelek caran wêneyêng amûrêñ (înstrumenten) muzîkê hene, an jî wêneyê komeke

dîlanê. Di pirtûkên kevn yê pîroz de, wekî mîsal ya Samuel de (2-6:14) nivîsekê wisa heye: "Dawûd bi cilên xwe li ber Xwedayê xwe dest bi reqsê kir."

Di destpêkê de, mirov li hemberî karresatêñ (afatêñ) xwezayî, heywanêñ hov û berî, bêçek û bi tîrs bû. An ku mirov her dem hewcedariya xwe bi kişandina wêneyan, lêxistina înstrumentan, strandin û dîlanê hebû, ku kul û keserêñ xwe bîne zîmêñ, pirsgirêkên xwe bi riyanê wisa ifade bike. Belê, dîlan jî riyek bû, ku mirov êş û tîrsa xwe, hêvî û kîfxweşîya xwe tê de bîne zîmêñ.

Govendan, rengêñ xwe ji jiyana gelan, bîr û baweriyêñ wan girtiye. Ji ber ku li gelek deverêñ cihanê, gelek mirov, bawerîya xwe bi olekê tînin. Di dîrokê de tu hêzan nikaribû rî li ber çûn û hatîna mirovan bigire, çandan tesîr li hev û du kirine. Dema mirov vê tesîrê bipejîrîne, dikare wateya "govendêñ gelêri" wisa formûle bike: "Dîlanêñ ku li welatekî têñ gerandin, rengêñ wê ne- teweyê tê de bi giranî xuya bikin û demeke dûr û dirêj li wir hatîn gerandin, ew govendêñ gelêri ne."

Formen govendan

Tê gotin ku, li hînek welatêñ li Afrîkayê, formen xweser hene. Li ser ni-mûneyêng wisa kêm hatîye nîvisin. Lî

lêkolînen li ser wan jî ji zû ve dest pê kirine. Dema mirov van formen taybetî bipejîrîne û mîna beşike xweser qebûl bike, dikare tevayî formen din di bin sê bendan de bicivîne: "Dîlanêñ girovîskî, dîlanêñ komî û dîlanêñ bi cot." Mirov, di dîlanêñ girovîskî de bi desten hevûdu digire, giroverkî (çemberkî) digere. Çember dikare mîna gustîlka, an ku xeleka tiliyan girtî be û her wiha govender dikarin deriyekî jî vekin. Di dîlanêñ komî de, lîstikvan cot in û çend cot bi hev re, li hemberî hevûdu an jî çarqor-

zî bi rîz dibin. Di dîlanêñ cot de, cot bi hevûdu re li gorî ritma muzîkê diçin û têñ.

Piyen govendgeran, bi tevayî, bi ga-vêñ giran berepêş, bi gavêñ sivik (bazzan) berê pêş, sê gav û gavêñ berê pas, diçûn û têñ.

Dîlan

Dîlan, rîtm û tevgera li ber muzîkê ye. Li ber stranan û înstrumentan tê gerandin. Gelek ji rîtman, wateyêñ wan hene û ew wate, ji jiyana gelan pêk hatîne. An ku hînek ji rîtm û tevgeren ku di govendan de hene, neynika miletan in. Ew rîtm û tevger, li gorî çandan têñ guhartin. Wekî mîsal, li hînek welatan bêhtir tilî û serî diçin û têñ. Li Hindistanê ev alî xwe bêhtir dide der. Li hînek welatan jî, lingêñ mirov bêhtir diçin û têñ.

Belê, wekî ku tê dîtin ci dîlanê kevn û ci jî yêñ nû, di rojekê de çêne-bûne. Wan, di pêvojoya dîrokê de, di rojêñ res û teng de, hevaltiya mirovan kirine û bûne tercûmanê kul û keserêñ wan. Wan rengêñ xwe ji jiyanê, ji adet û toryeyen gelan girtine û bûne neyniken dewlemendiya neteweyen xwe ne. Ew rengek ji jiyanê ne û motora moralê ne. Gelêni li Mezopotamyayê, bi taybetî gelê kurd di vî warî de bi têra xwe dewlemend e û ev dewlemendî tê wê wateyê ku, dîroka kurdan pir kevn e û ew xwedî çandeke pir reng û pir dewlemend e.

Rêzimanê kurmancî

SAMÎ BERBANG

Jî vê hejmarê pê ve em dê vê rûpelê de cih bidin, rêzimanê kurmancî. Li vir armanca me digel tiştén ku ji aliye zimanzen din ve hatine gotin, sayikirina hinek xalên nû ye ji. Her wiha bi vê nivîsê em dixwazin rê li ber gotübêjê ji vekin. Em hêvî dikin ku xwendevan û nivîskar li ser dîtin û ramanen di nivîsê de bîr û ramanen xwe bigihînin me, caran em dê cih bidin wan ji.

Dîvî em pêşî li ser rêziman çend tiştan bîbejin. Her wekî ji wateya peyvê ji xuyaye, rêziman rêz û rîcikên zimên nîşanî mirov di-de. Xuyaye ku tu ziman ne bê rêz û rîcik e. Deng, kîte, peyv û hevok li gorî mantiqekî pêk hatine, rêziman ango riya zimên vî maniqî nîşanî mirov dide.

Piraniya berhemên li ser rêziman, bi râvekirina deng, kîte, peyv û hevok dest pê dikin. Di zimanzeniyê de an mirov dikare bi kurtasi "deng" wiha rave bike; bayê ku ji cêgera mirov derdikeye, diçe zengilora mirov, li vir bizavekê dide tayê deng; ew deng bi alîkariya qirik, lîv, diran, ziman, ezmanê dêv, difin û hwd. dirûvekî digire, ji wan den-gan kîte, ji kîteyan peyv û ji peyvan ji hevok pêk tê. Deng bi alîkariya hîn nîşaneyan (ışaret) tê nimandin, ji wan nîşaneyan re tip tê gotin.

Di zaravayê kurmancî de 31 dengen bin-gehîn hene, ew deng bi hin nîşaneyan hatin destnîşankirin ango ji wan re tip hatine danîn. Li nik wan dengan gelek rengêng dengan hene. Mijara deng û rengedengen hê ji li nav zimanzen kurdi, tê nîqaşkirin. Gelek zi-manzen kurdi, di berhemên xwe de hej-marâ dengen kurdi zêdetir nîşan didin. Di vê xebatê de, wê di vî warî de li ser rîça Celadet Bedirxan bê meşandin, ji ber ku piraniya weşanen bi zimanê kurdi, li ser vê rîçê diçin, geleken din ji hinek guhartinê biçuk tê de çedîkin, lê disa bi awayekî giştî li ser vê rîçê ne. Dema me got em dê li ser vê rîçê biçin ew nayê wê wateya ku em dê qet cih nedîn dîtinê kesen din. Lewre dîvî xwende-

van pir-hindik li ser hemû dîtinê heyî xwe-dî agahî bin.

Her wekî li jor ji hate gotin, tip nîşaneyen dengan in, mirov bi riya tipan dikare dengan dadirje ser kaxizê. Tip ji aliye şewe ve di latînî de du bir in; hûrdek û girdek.

Dengen bin-gehîn ên zaravayê kurmancî de ev in:

Tipen girdek: A B C Ç D E È F G H I İ

vin, di kurdî de 8 dengdêr hene, ji wan 3 heb kurt, 5 heb ji dirêj in. Ji bo dengdêran tipen dengani, bideng ji tê gotin, hinek kes ji di ci-hê dengdêr de peyva dengdar bi kar tînin.

Dengdêr: a, e, ê, i, î, o, û, u

Dengdêren dirêj: a, ê, î, o, û

Dengdêren kurt: e, i, u

Dengdar ew deng in ku bi serê xwe ji de-vê mirov dernakevin, ji bo ku mirov karibe

DENGDAR				
DIRÊJ		KURT		
	pêşderkî	paşderkî	pêşderkî	navderk
Bilind	î	û		i, u
Navinci	ê			
Nizim		a, o	e	

BÊDENG				
	lîvkî	dîranî	pêşesmandevî	esmandevî û qirik
Girtiya hîşk	p	t		k, q
Girtiya nerm	b	d		g
Fîzeka hîşk	f	s	ş	
Fîzeka nerm	v	z	j	
Herikiya lerzokf		r		
Herikiya rexkf		l		
Girtiya difinf	m	n	y	
Nîvdengdar				ñ
Domdara nerm				ñ
Domdara hîşk				ñ, h
Nîvgirtiya bi xîşîn			ç, ç	
Dalêviya domdar a nerm	w			

J K L M N O P Q R S Ş T U Û V W X Y Z
Tipen hûrdek: abcçdeeffghijklmnopqrstuvwxyz

Ji aliye cîderk û ji aliye şeweyê derketinê ve ji hev cuda dibin. Ji hêla şeweyê derketinê ve du bir in: Dengdêr û dengdar

Dengdêr ew deng in ku bi serê xwe ji devê mirov derdikeyin, dema derdikeyin li ci-heki naeliqin, her wiha dengen din diderin, ango dengen din ji bi alîkariya wan derdikey-

wan bi lîv bike alîkariya dengdêran divê, hinek kes jê re bêdenganî, bêdeng, dengen lal ji dibêjin. Di kurmancî de 23 heb dengdêran bin-gehîn hene, digel wan birek ji rengedeng hene. Ji bilî wan pevdengek ji di kurdi de heye. Ew pevdeng ji du dengdaran pêk tê.

Dengdar: b, c, ç, d, f, g, h, j, k, l, m, n, p, q, r, s, ş, t, v, w, y, x, z

Pevdeng: xw

Ji ber ku mebesta vê xebatê, ne râvekir-

na dengan li gorî dengzaniyê ye, ji aliye cîderk û şeweyê bi lêvkirin ve li ser dengdaran dê neyê rawestandin. Bi tenê ji bo kesen ku dixwazin li ser mijarê hûr bibiri, dê tabloyeke fonetika kurmancî ku di hejmara 10'an a Kovara Kurmancî (Kovara Înstituya Kurdi ya Parisê) de hatiye weşandin, were pêşkêş-kirin. Divê bê gotin ku di vê tabloye de ji bo tipen dengdêr peyva dengdar hatiye bikar-nîn, her wisa di cihê dengdar de ji bêdeng hatiye gotin. Her wekî berê ji hate gotin ku li ser mijara dengdaran gotübêjek heye di navbera zimanzen kurdi de. Lewre hinek deng hene bi du şeweyan tênil bîlevkirin, di hin peyvan nerm, di hinekan de ji hişk tênil bîlevkirin.

Celadet Bedirxan dema alfabe laînî amade kiriye, ew deng wekî rengedeng bi nav kirine û ji wan re tu nişane diyar nekîne, lê hê di wê demê ji Osman Sebri li dij wî derketiye û du niçik danîne ser ên nerm bi wî şeweyî ji yêni hişk cuda kirine. Her wiha hinek dengen ku ji zimanê erebî derbasî kurdi bûne ji bi heman azîneye ji dengen kurdên ên nêzî wan hatine vegetandin. Li ser vê mijarê hê ji zimanzen gotübêjên xwe didomînin, hinek li ser rîbaza Osman Sebri dimeşin. Ji ber ku ew nîqaş li derveyî mijara me ye, emê nekevin kûrahiya vê nîqaş. Li vê derê dê bi tenê ew tipen ku dîbin mijar nîqaş tevi minakan bênen destnîşenkirin. Ev dengen navborî Ç, P, T, K ne. Mirov dikare ji bo zelalkirina mijarê çend minakan ji bide.

Nerm hişk

Ç çem çi

K kew kar

P panî pehlewan

Li nik wan dengen L Û R ji bûne mijara guftûgoyan, hê ji gelek nîvîskar di hin peyvan de cot /l/ cot /r/ bi kar tînin. Bo nimûne: Pir ku wateya zehf dide, wekî "pirr" tê nîvîsandin, her wiha peyva gelek ji bi du /h/ yan minâ "Gellek" tê nîvîsandin.

Bihar û kurd

JAN DOST

Bihar bûka demsalan e
Zevî tê de dixemile
Agirê kulîkan bi dara dikeve
Strana sermayê ya dirêj êdî diqede
Evîn di dilê keç û xortan de dibîkive
Erd û ezman dikevin govenda jiyanek
nû

Lê gava em li dîroka xwe vejerin Û
rûpelan diquilibînin, gelo em li ci bîharan
rast tê. Gelek şoreş û serhildanen kurdi

di bîharê de dest pê kirine. Getek şikestik
û bûyeren trajik di bîharê de çêbûne.
Bihara sala 1925'an şoreşa Şêx Seîdê
Pîran li dîr ket û demeke kurt de şikest.
Di adara 1947'an de serokê komara kurdi
li Mahabadê Qazî Muhammed, Seyîfî Qazî,
Sebrî Qazî li ser sêdaran hatin dalîqandin.
Di adara 1979 an de serokê şoreşa kurdi
li Başûrê Mezin Mele Mistefayê Barzanî
wefat kir. Berî wê bi çar salan di adara
1974'an de şoreşa wî şikest. Kurdên Başûr
ketin bin rehma artêşa Iraqê. Di adara
1988'an de Helepçe û Xormal û çend
gundê din bi xardal û gazên kîmyewî
hatin bombebarankirin. Di adara 1991'ê
de pişti serhildana Başûr bi milyonan
kurd koçber bûn. Di xaçerêk û dertengan
de dimirin.

Eger em bixwazin zilma bâharê nas
bikin, emê hîn bêhtir dîrokê vekolin.
Bibînin, di her bahareke de xençerek tûj

di singa Kurdistanê de hatiye çekandin.
Rast e, Newroz ji di bîharê de
ye. Newroza ku nîşana serhildan û
azadiyê ye. Lê li Newrozan de ji xwîn
hatiye rijandin. Navê Mazlum, Rehşan ji
bakur, Silêman ji başûrê biçuk, bi
Newrozan ve hatiye girêdan. Xwîna wan
agir vêketiye.

Di 1946'an de dema komar li
Mahabadê saz bû zivistan bû, kolanen
Mahabadê tev de di bin berfê de mabûn.
Lê ew roj ji ber ku rojekê azadiyê bû ji
hezar bîharê xweştir bû. Lewre ji helbest-
vanê Nemir Hejar li ser wê rojê got:
"Hezar bîhar dîbin qurban bo vê zivis-
tanê."

Ev e dîmenek ji dîroka me. Di bîharê
me de li şuna kulîkan, di şuna ku kulîk
bibîşkivîn xwîn diherike. Gelo bîhara îsal
ci ji me re tîne?

Şoreşa jinê, şoreşa gel e

Dîroka sisteme kedxwar, dîroka desthilatdariya mérän e ji. Di vê dîrokê de xwediyê her tişfî û xwediyê jinan jî disa mêt in. Jin jî wekî xakê û hemû dewlemendiyên din, mal û milkê mérän in.

Di vê dîrokê de bîrdozî, ramyarî, aborî, leşkerî, pîşe û wêje ji hemû hêzén mérän in û li gorî serweriya mérän hatine sazkinin. Hemû gernasi, serkeftin, pîşkarî û hûnurmendî ji aliyê mérän ve hatine kirin û di dîrokê de ji li ser navê wan hatine nivîsandin. Lewre, deriyê van hemû nirx, hûner û xûpakiyan li ber jinan hatiye girtin, deriyê wan ji bo mérän tenê vebûne. Lewma, jin jî van tişt û hûneran re bêpar û dûr mane.

Wekî din, di vê dîroka dirêj de, olan jî li ser navê Xwedê "qeder" a jinan bi vî awayî nivîsandine û ev qedera bindestiyê kirene fermana Xwedê. Bi vî awayî, ziman, his, dest û piyê jinan, ku bi benê qederê hatine girêdan û radestî mérän serwer bûne. Jin bi fermana Xwedê û bi agir û ezabê dojehê hatine tirsandin, ji vê tirsê newêrîne li dijî vê qedera xwe ya bindestiyê rabin.

Kapitalizmê jin

Iewitandin

Ev dîroka bindestî û koletiya heta iro bi şêweyê cur bi cur dom dike. Lî belê tu sistemê nedîştiye. Tu serweran bi qasî birjuwaziye, seksiyet û giyanâ jinan nelewitan. Li dijî civakê û li dijî mirovatiye, jin di destê birjuwaziye de ji bombeya atomî xedartir û xeter-naktir hate şixulandin. Birjuwazî, jin jî û mêt jî kirin koleyên ajoyan (gündü). Ji bo vê yekê jî, hemû perde û girêdanenê ku olên feodalizmê li jinan pêçabûn anîn xwarê, jin tazî kirin. Cinsiyeta wan hem wekî meta kir reklam û hem jî ji mérän kir wekî esrar û efyonê. Jin bi vî awayî çiqasî ketin, hew qasî mêt jî bi xwe re dan erdê.

Jinan li dijî serweriya mérän û li dijî kedxwariyê bi navê "tevgera feminîst" ala têkoşinê hildane û ji bo mafen jinan hinek gavê demokratik dane avêtin. Lî belê birjuwaziye, ev tevger zû ji rî derxist û xeta wê xera kir. Di dawiyê de ew jî kete ser xeta birjuwaziye. Dest bi dijminatiya mêt kir û bi temanî jî rî derket. Her wiha vê tevgerê jî pirsgirêka azadiya jinan bêçare-serf hişt.

Lî belê bi destpêka têkoşina sosyalizmê re, bi ronahî û rîberiya sosyalizmê, riya rizgarî û azadiyê li ber jinan jî vebûye. Pişti vê yekê li dijî serweriya sistema kedxwar û serweriya mérän, raperin û berxwadana jinan jî dest pê kiriye. Têkoşina ji bo sosyalizm û demokrasiye bûye têkoşina rizgarî û azadiya jinan jî. Lewma,

hîn ji salên 1850'yi ve jinan jî cihê xwe di nav vê têkoşinê de girtiye. Milê xwe daye milê mérän şoreşer û sosyalist û têkoşerî kiriye. Lewre ew dizanin ku sosyalizm sistema wekhevî û azadiyê ye; sosyalizm hemû deriyên rizgariyê li ber jinan vedike. Jinê karker û xebatkar ji hîngê ve dît ku deriyê rizgarî û azadiyê, ji bili misteya sosyalizmê bi tu misteyen din nayê vekirin.

Ji ber ci roja jinan?

Ji ber vê zanîn û armancê, sala 1908'an di Kongreya Înternasyonala Sosyalist ya Duyemîn de, jinê têkoşer û sosyalist pêşniyarek da kongreyê û gotin: "Çawa ku l'ê gulanê roj û cejna karkerê cihanê ye, bila 8'ê adarê ji roja jinan be; li hemû cihanê bila bibe roja bîranîna jinê şehîd; bila bibe roja yekîti, hevkârî û berx-

tamya, yanî li xaka Kurdistan ketiye bindestan. Tovê koletî û bindestiya mirov, ewil li vê xakê hatiye reşandin, li ser vê xakê şîn daye û li cihanê belav bûye. Mezopotamyâ û Rojhilata Navîn, hem dergûşa kedxwariyê, ya zilm û zorê û ya dubendiyên çinayetiye û dewletbûne ye, hem jî warê pêxember û olan e. Di vî warî de hem li gorî zagon û rîzîn çinê nedîşti kedxwaran bûne. Lewma, pêwîst e benê koletî û bindestiya jinan jî û yê hemû mirovên bindest jî disa li Rojhilata Navîn, li Mezopotamyayê; li warê kurdan were qe-

tin holê. Da xuyakirin ku heta jin jî nebin xwedî hêzeke bîrdozî, siyaset, aborî, leşkerî û ji van hemû hêlan ve nebin xwedî hêzîn rîxistî, heta ji van hêla hemûyan ve ji bindestiya mérän xelas nebe, tu caran ji bin serweriya mérän û zordestiyê dersakeve û nabe xwedî nasname û vîneke azad.

Belê, Tevgera Azadiya gel û welatê me, rîbera şoreşa Rojhilata Navîn bi vê baweriyê nêzîkî azadiya jinê bû û refen têkoşinê heta dawiyê ji jinan re vekirin; şoreşa jinê û şoreşa gel û welat bi hev ve girêdan. Pêwîst e jinê kurd ewil bibin xwedî welat û bigîhîjin mafen xwe yên neteweyî. Lewre, jineke azad, bes li ser xaka nişman û di paşîla neteweycke azad de şîn dide, geş û bilind dibe.

Azadiya jinan, di

refan de ye

Li gorî rastiya berbiçav, jina kurd ref bi ref tevlî refen têkoşîna rizgariya gel û welatê xwe dibin. Ew baş dizanin ku azadiya wan di nav van refan de ye. Lewra, Tevgera Azadiyê, bîrdozî da jinan, konevanî, leşkerî, his, hest, dil û ziman dide wan; hemû tişten ku mêtîngîriyê, kevneperestiyê û mérän serwer li wan qedexe kiribûn û bi zorê jê standibûn, Tevgera Azadiyê hemûyan heta dawiyê di de jinê kurd. Lewma şoreşa kurd şoreşa jinan e û çiqasî dibe şoreşa jinan hew qasî jî dibe şoreşa neteweyî û mirovatiye. Jinê kurd jî vê rastiyê dibînin û bi ços û baweriyeye

wadanê, ji bo rizgariya jinê karker û xebatkar...." Ev pêşniyâr yekser û bi ços ji aliyê Kongreya Înternasyonala Sosyalist ve hate pejirandin û ji wê rojê heta iro 8'ê adarê li hemû cihanê ji aliyê jinê karker û xebatkar ve bi gelek çalakî û berxwadanen cur bi cur tê pirozkirin.

Li gorî bîrdoziya sosyalist, heta jin azad nebin, ne gel û ne jî mêt azad dibin. Her wiha azadiya jinan azadiya gel û mérän e ji. Ev jî dide xuyakirin ku rizgariya hemû bindestan û azadixwazan di têkoşîna sosyalizmê re derbas dibe.

Lî mixabin, sosyalizma ku heta iro pêk hatiye, li sisteme Sovyetî, li Çinê û gelek dewletan 70 salan deshilatdar bûye, pirsgirêka azadiya jinan çareser nekiriye û pirsgirêka heta iro bêçareserî maye. Ji ber ku sosyalizm heta iro bi gelek şâsi û çewtiyan hatiye meşandin. Vê sosyalizmê ji bo mafen jinan gelek gavê demokratik avêtin û der heqa azadiya jinan de hinek pêşveçün jî çebûne, lî belê van gavan têra çareserkirina pirsgirêka azadiya jinan nekiriye.

Baş tê zanîn ku, di dîrokê de jin jî û mêt jî ewil li Rojhilata Navîn, li Mezopo-

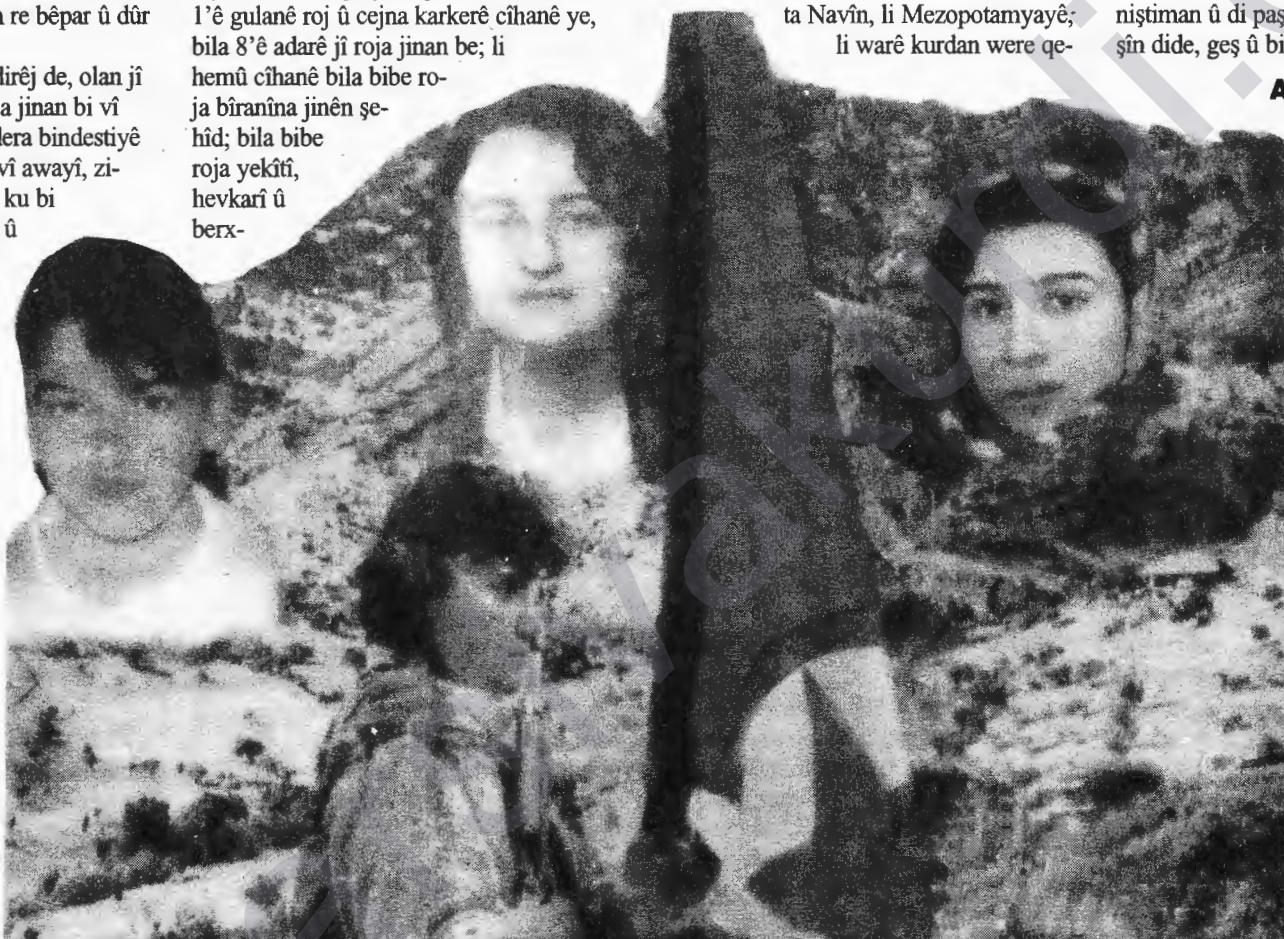
tandin. Madem kelehen zilmê ewil li vir ava bûne, pêwîst e zilm û zor li kijan xakê şîn bûbe, disa li wir binerd û kambax bibe.

Belê, tevgera azadiya Kurdistanê jî, ji roja pêşî de ala têkoşîna rizgariya neteweyî û çinayeti bi vê bîr û baweriyê bilind kir û bi rîberiya sosyalizmê karwana şoreşê derxiste rî. Hîn di gavê ewil de hate ditin ku, rizgarî û azadiya jinan nekeve bingeha rizgariya neteweyî û civakî, tu mefera (îmkan) serkeftina têkoşîne tune ye û rizgarî jî, ji xewn û xeyalê wê de naçe. Lewre ew netewe û civaka ku jin tê de ne azad bin, ew civak û netewe jî azad nabin.

Tevgera Azadiyê, bi vê zanîn û baweriyê li ser çareserkirina pirsgirêka azadiya jinan sekînî; pêwîst bû şâsi û çewtiyan sosyalizma Sovyetî û dewletan din nayênd barekirin, pêwîst bû azadiya jinan di gotinan de di bername û dîrûşmeyan de vesartî nemîne; pêwîst bû jin li ser navê sosyalizmê û li ser navê şoşergeran hew bîhata xapandin. Ji bo vê yekê, Tevgera Azadiyê, hemû siyaset û nêzîkîdayîn qelb, yên xapînok û derewîn rexne û eşkere kirin. Perdeya ser rûyê wan çirand û rastî derxis-

bilind, bi dilekî tîjî hêvî û hesret, bi dilekî germ û şewat, tîjî eşq û evîn; bi meşke xurt û gavê gernasi tevlî nav refen gerîla dibin; artêşa xwe didamezirin û mil din din mérän, ewil êrîsi ser mîritya serwer û jînîtiya kole dikin, kelehen kedxwari, kevneperestî û mêtîngîriyê ewil di van seksiyetan de kambax dikin. Piş re êrîşê dibin ser artêşen mêtîngîr û xiyanetî, dibin Zilan, Rewşen û Bermal bi serê mêtîngîriyê de û dibin Bêrîtan, Dicle û Seyran bi serê xiyanet û nokeriyê de diteqin, xaka nişman û ala rizgariyê bi xwîna xwe sor dikin. Tola hemû jinê şehîden şoreşa cihanê û yên di bin zilmê de, tola şehîden sosyalizm û demokrasiye tê hilanîn, giyanê wan ji aliyê jinê kurd ve li qadîn serhildanan, di çeperek berxwedanan û di devê tivinga gerîla de şad dibe, mirad û hêviyên wan di xaka welatê kurd de bi xwîna jinê kurd şîn dibe.

Belê, li welatê me, şoreşa gelê me û jinê kurd bi vî awayî 8'ê adarê pîroz dike.

□ 8 adar 1910:

Roja jinê kedkar ên dinê

Li Newyorkê jinê kedkar, mafê xebata 8 saetan bîryara grevê da. Greva gîşt radeya serhildanekê. Serdesten ameriqî ev livbazî bi tevkuiyeke hovâne xelas kir. Di sala 1910'an de li Cophenagê di Komcivîna Înternasyonalina jinan a duyemîn de bîryara Roja Jinê Kedkar ên Cihanê hat îlankirin. Heta sala 1975'an jî ev roj ji hêla dewletê sosyalist ve dihat pîrozkirin. Lî ji sala 1975'an pê ve roja 8'ê adarê ji aliye NY'ê ve wekî roja jinê dînyayê hate guhartin.

BÜYERINE JI DÎROKÊ

□ 1 adar 1972:

Li başûrê Kurdistanê otonomî hat îlankirin.

Li başûrê Kurdistanê di sala 1970'yî de otonomî hat îlankirin. Ev peyman di navbera PDK hêzên çepgir û Bass de hat îmzekerin. Li gorî vê peymanê wê li başûrê Kurdistanê hikûmeteke herêmî bîhata avakirin. Di destûra bingehîn a Iraqê de jî hatibû nîvîsin ku dewleta Iraqê ji gelê kurd û ereb pêk tê. Pişî demekê Bass ev peyman bi xwe fes kir. Ji ber vê egerê PDK'ê di bin serokatiya Mele Mistefa Berzanî de dest bi şer kir.

Saziyê Çandî li ser arîşeyê xwe axivîn:

Hevgirtina saziyan pêwîst e

Saziyê çandî yên alternatif, ragihandin ku têkiliya di navbera wan ne xurt e û pêwîst e saziyan alternatif yên çandî li dijî êrîşen dewletê piştgiriya hev bikin. Di panela ku roja 4'ê adarê li saxa NÇM'ê ya Stenbolê hate lidarxistin de, li ser navê NÇM'ê Erdal Ceviz, Navenda Çanda Stranê Mazhar Kaya, KAYY-DER'ê İsmail Taş, YÇKM'ê Çiçek Ayıldız, Navenda Çanda Arya Hasan Karadaş, Med-Komê Yakup Karademirû Navenda Çanda Bulunmaz Hilmî Bulunmaz besdar bûn. Panel ji hêla endamê Teatra Jiyana Nû Murat Batgi ve bîrêve hate birin.

Nûnerê YÇKM Çiçek Ayyıldız, bi giştî li ser êrîşen dewletê, ku li ser saziyan kurd tê kirin, rawestiya. Ayyıldız her wiha bal kişand politikayênen dewletê yên çandî û wisa axivî:

"Dewle-t bi rojname, televizyonê û bi sînemaya xwe mîjîyê mirovan li gorî daxwazên saz dike û wan kedi dike. Li aliye din dixwaze kesen ku li hemberî vê pergalê radibin ji holê rake."

Piştî ji Rêveberê Navenda Çanda Bulunmaz û şanoger Hilmî Bulunmaz axivî. Hilmî Bulunmaz qala şarezabûn û berfirehiya dewletê kir û wiha got: "İro, bi navê dewletê gurûhek heye. Ew tenê ne li Susurlukê ye. Li her derê dewlet heye. Dewlet ne tenê çeteyan êrîş dike. Bi nîvîkarên xwe yê post-mordern jî vê yekê hin bêtir bi cih tîne."

Ji Navenda Çanda Arya Hasan Karadaş di axafina xwe de, bal kişand ser perçebûna Kurdistanê û got, tenê ne Tirkîyê, li perçeyen din jî helwesta dagirkeran wekî hev e. Karadaş wisa axîf: "Ji ber ku gelê kurd her dem li hember zordariya dewletên împîryalist derketiye. Împîryalist jî dixwazin ji bo berjewendiyen li Rojhilata Navîn statûkoyeke nû durist bikin. Lî beyî çareserkerina kêşeya Kurdistanê li Rojhilata Navîn demokrasî pêk nayê." Nûnerê Navenda Çanda Stranê Mazhar Kara jî li ser se-

demêne hebûna saziyan kurdan rawestiya û da zanîn ku sedema bingehîn jî ew e ku divê çanda kurdan biparêzin û bidin jiyankirin.

Nûnerê NÇM'ê Erdal Ceviz bal kişand ser, bi hêzbûna kurdan û êrîşen dewletê girêdayî vê yekê dan. Ceviz qala taybetmendiya êrîşen dewletê û pêwîstiya afirandina çanda alternatif kir: "Ev pergal li ser asîmilasyona çanda gelan saz bûye. Divê em çandeke nû biafirînin. İro komên muzikê, ku bi milyonan kes li wan guhdarî dike, heta iro bi destûra dewletê li tu derê konser nedane. Dewletê bi her awayî saziyan alternatif marjinal kirine." Erdal Ceviz pêwîstiya têkiliya huner û gel anî zimên û got ku bêyi wê huner nagihêje armanca xwe. Ceviz axaftina xwe wiha domand: "iro em dikarin li Stenbolê şanogerîyê bikin. Lî em nikarin listikên xwe li Amed û Dêrsimê pêşkêsi gel bikin. Heta ku em vê yekê nekin, em nagihêjin armanca xwe."

Ji MED-KOM'ê Yakup Karademir jî got, kêşeya kurd ne bi sînôre Tirkîyê girêdayî ye û diyar kir ku Tirkîye têkîli politikayênen dewletê din yên dagirker bûye. Wî ev mînak da: "Di sala 1930'ı

de, li Başûr hat xwestin ku, bi zaravaya kurmanci perwerdehî bê kirin. Lî Tirkîyê destkarf (mudahale) kir û xwest bi zaravaya soranî perwerdehî bê kirin. Ji ber ku li Bakur kurd pîranî bi zaravaya kurmanci diaxivin. Tirkîyê ev daxwaza da pejirandin."

Ji KAYY-DER ê İsmail Taş jî, bal kişand ser êrîşen li ser saziyan alternatif û got ku, dema sazî û gel dibin yek, êrîşen dewletê xedartir dibin. Taş beramberî yekê da zanîn ku, iro 8-9 heb saziyan alternatif hene, lê ew dûrî hev in.

Mijarên ku hatin nîqaşkirin ji hêla rîveberê panelê Murat Batgi ve hatin honandin û bi hêviya hevgirtinê, panel bi dawî bû.

A. WELAT/STEMBOL

AZADIYA JINA KURD Û CIVATA KURD YEK E!..

Jinê cîhanê, xwe ji rewşa koletiyê, bi têkoşîna ku ji Clara Zetkin û Roza Luxenburg dest pê kiriye, xelas kirine. Clara Zetkin û Roza Luxenburg di têkoşîna rizgariya gelan de jî rîbertî kirine. Jinê kurd jî ku bi hezaran sal e, di bin zordariya herî dijwar de ne, ji rewşa koletiyê, bi têkoşîna ku ji Leyla Qasim dest pê dike heta Zîlanê, di şerî azadiyê de iro rîbertiya gelê xwe dîkin. Hem xwe û hem jî gelê xwe ji vê zordariya herî dijwar rizgar dîkin. Ji bo vê jî ci hewce be, bi dilpakî û canfedayî û bi awayekî qehremanî nîşan didin.

Bi heviya serfiraziya hemû jinê cîhanê û ya jin û civata gelê kurd, em 8'ê adarê, Cejna Jinê Kedkar ên Cihanê, li we û li hemû gelên cîhanê pîroz dîkin.

NAVENDA ÇANDA MEZOPOTAMYA NAVENDA STENBOLÊ, ŞAXÊN EDENE, MERSİN, RUHA, AMED, İZMİR, HEWLÊR, KOVARA JIYANA REWŞEN, YEKİTİYA MALBATÊN MEZOPOTAMYA

CAVDÊRÎ

Ciwanino werin em
bi zimanê xwe
bixwînin û binivîsin

SERKAN BRÛSK

Ez hewl didim ku hemû pirtûk û kovarên bi zaravayê kurmanci bixwînim. Hema ku ci dikeve destê min, di demeke kin de, ez di binê wê de bang didim. Heta ez dixwazim van berhemên berete bi dora xwe jî bidim xwendin. Dilê min razî nabe ku teskek tenê jî bêxwendin û xwendevan bimîne. Her peyveke nîvîsandî nirxek e.

Ez alîgirê nîvîkarên kurd im, ku bi zimanê dayika me dinivîsin. Ez li cem wan im. Dilê min bi wan re ye. Nîvîsandina bi kurdi û piştgiriya kurdên ku bi kurdi dinivîsin ji bo min erk e. Ez vê livbaziye wekî xebateke pîroz li qelem didim. Pîroz e, heta ku her çar dewletêku dijiminatiya zimanê me dîkin, ji ya xwe werin xwarê û qedexeya li ser zimanê me rabe.

Dîsa vatiniyeke dîrokî ye. Jixwe ji bo ciwanan pêdivî ye. Ciwanino! Werin em li zimanê xwe xwedî derkevin, werin em ji zimanê xwe re bibin qewet û hêz. Em wê di jiyana xwe ya rojane de bidin jiyandin. Em zimanê xwe bikin zimanê hest û ramanê xwe. Ev vatinî hîna bi hemû azebtiya xwe li benda me ye. Em çendî bikaribin bi baştîrî şeweyî jî zimanê xwe sîd û kelkê wergirin û bi xêra vê sîdwergirtinê wêjeya xwe bi pêş bixin, em dê ew çendî serbîlind bibin. Em dê bikaribin beşekê ji erkîn xwe yê neteweyî bînîn cih. Hevalê ciwan ji bîra neke ku zimanê te nasnameya te ye. Tu çendî li zimanê xwe nêzik bibî, tu dê ew çendî li nasnameya xwe ya resen (orjînal) nêzik bibî û tu dê bi vê nîsbetê mirovahiya gerdûnî berhembêz bikî. Vê yekê ji bîra neke ku cîhanîbûyîna herî bi rûmet, ji nasnameya mirov ya serbixwe dest-pê dike.

Helbet ji bo min bi giştî zarok û ciwan girîng in, lê ev nayê wê wateyê ku em navser û temenmezinê xwe ji bîra bikin. Ew tê divîn jî û tê divîn jî zilam bin, ew divê bêçînvin û gazin bi zimanê xwe bixwînin û bidin binivîsin. Ger ev jî ji wan nayê, bila rojnameyên kurdi bi ciwanen xwe bidin xwendin. Ku ev jî ji wan nayê bila wan bikirin û li malê arşîv bikin.

Gelo em dê çawa binivîsin û ciyan (tiştîn) ku hatine nîvîsandîn çawa bixwînin? Mirov jî dixwaze bîr û bawerî, hest û hîsîn şoreserî û yên şervanen azadiyê yên xwe bixwîne û heta bikaribe hest û fîkrîn xwe jî di vê babet û babeten din yên ciyakî de binîvise.

Lê ev nayê wê maneyê ku em nîvîsen din ku bêhîna hevnîk û kufikîtiyê ji wan tên nexwînin. Ez li vir hînekî dîn jî bi pêş de herim û vê gotinê jî bibêjim; ger em di nava xwe de bibêjîn hezar mixabin ku peyvîn me yên şerîn û ciwan, di roja iro de ji van fîkr û hîsîn reşbîn re dibine navgîna belavkirinê jî; em dîsa jî divê wan bixwînin. Lewre divê em ji bîra nekin ku tiştîn nû ji yên kevn dizên. Divê em hêviya xwe bi livbaziya xwe ya nîvîsandîn biherikîn ser kaxizê. Ya ku wê me ji nav qalibê me derxe jî ev e. Ü ji vê pê ve jî ne tiştekî din e.

Werin em pesna şervanen azadiya xwe bi zimanê xwe bigîhîn hemû netewe û miletan. Werin em hilberîn û perwerdekarîya zarokî-Etrûs û Nînovayê li erdê nehîlin û werin em bi heyecana gerîlayekî dest biavêjin pêñusê û xwe bi hêviya jiyaneke azad rapêçin.

Her çiqas ne bi d Şores şores

Dayika Emîne bi gelempêrî sedema nêzîk tedayîna erêni ya mîrê xwe, bi jînên gerîla û girîfîgîhê ve girê dide û diyar dike ku, pîşî mîrê wê ketiye girîfîgîhê nêrîna wî ya li ser jinan guheriye. Ew dibêje ku, jînên kurd li serê çiya êdî bi dest gerîlatiyê kirine, mîrê ku vê yekê nebîne nikare ji jîyanê para xwe bigire.

Em hemû jî dizanin. Mîr di plat-formen resmî û di nav saziyan de gava qala masfîn jinan dibe, dora gotinê nadîn kesî û tûrîkê xwe yê gotinan vala dîkin. Lî gava diçin mal, wekî "axayênedî" tevdigerin. Li ser sifre rûdinin, li benda xwarinê disekekin. Ji bo vexwarinê ranahêjin tasek av jî. Ev li aliye kî pêjîgîra wan jî jin tînîn. Wekî ku Engels gotiye, jin di nav malê de proleter, mîr jî patron e. Ji ber ku kesayetîya mirovan à rasîn xwe di nav malê de di de der, me rahişt makîne û teyba xwe, em derketin kolanen Stenbolê û em çûn serdana malbaten kurd. Me rewşa jinan hem jî jinan, hem jî ji mîran pîrsî. En cama gera me bi rastî jî gelekî balkêş û hêjayî li ser ponijînê ye.

Em hew dikarin çayekê

ji jina bixwazin

Pêşin em çûn Yenikapîyê (Stenbol). Civateke jin û mîran pêkhatî, li ser jinan pîrsîn me bersivandin. Sohbeta me bi vê nirxandinê dest pê kir: "Jin nikare azad bifikire. Jin ji mîren kurdan gazinan dîkin. Li gorî jinan mîrê kurd di malê de li ber pêşketina jina kurd asteng e. Di warê karbeşa di nav malê de mîr xwe didin ali. Firaq şûştin, xwarin çêkirin, paqijiya nav malê wekî karê sirûstî yê jinan tê dîtin." Beramberi vê nirxandinê bersivîn mîren kurd balkêş bûn. Apê Mihemed (45) yek ji wan bû. Ji bersiva Apê Mihemed diyar dibû ku pişî têkoşîna ji bo rizgariyê mîren kurd di nav malê de bûne nikarin wekî berê tevbigerin. Apê Mihemed gîlî û gazincen xwe kirin û da zanîn ku ew newîrin ji jinan tiştekî bixwazin. Jin dîkin potikîn zarokan li serê wan bixin. "Pişî ku şoreş dest pê kir gelek guherîn di jînên me de çebûn. Hêr tim mîren kurd têncûd darkirin. Me dest bi firaq-şûştunê jî kiriye. Tim dibêjin mîr súcdar in. Jina min hindik maye ku potikîn zarokê li se-

rê min bixe. Em hew dikarin bibêjin ka kevçiyek xwarina germ bîne bide ber me. Em ji kar têne malê, dema em dibêjin ka xwarin, bersiva jînê; 'tu jî wekî min î. Rabe ji xwe re bîne' ye. Gava em çayê jî dixwazin eynî tişî dibêjin. Bavo! Em hew dikarin tiştekî ji jînên xwe bixwazin. Bi dûvî hin tiştan girtine û li rûyê me dixin. dibêjin: 'Ka mafê jînê, hûn li derva hetanî êvarê qala mafê jina kurd dîkin, hûn dibêjin em şoresger û welatparêz in. Şoresger û welatparêzî ka li ku ma.' Apê Mihemed qala pevcûnê nav malê jî kir û got ku, jin ji bo tiştekî biçük jî serî li HADEP'ê didin û gîlî û gazincen xwe dîkin. Apê Mihemed her çiqas mafê jinan diparêze jî ji vê rewşê zêde ne memnûn e. Vê yekê jî bi van gotinê xwe tîne zîmîn: "Dema em dibêjin hûn gelekî pêş de diçin, hema dibê virt û xwe davêjin HADEP'ê. Evarê jî du ciwanen wekî te têñ û bi me re diaxivin. Qaso me li hev tînîn (biken dibêje). Jin jî li bal wan rûniştiye û qaço dilê xwe bi me rihet dike. Em nabêjin bila jin pashkîti bimîne. Bila li hemberî me têbikoşe, kî zora kî bir. Lî ew dixwazin li mal jî serdest bin, ew jî pê re pê re ne mimkûn e. Em ji wan ne zanatir in, lî ew pişta xwe bi saziyên şoresger ve qewîn dîkin."

Di heman civatê de Zübeyir behsa helwesta dê û jina xwe kir û diyar kir ku ew ji ber firaq-şûştinê wî wekî jinakok bi nav dîkin. Gotinê Zubeyir rewşa jînên kurd baş tîne zîmîn: "Jina min ji ber firaq-şûştina min şerm dike û dibêje; 'li vê ecêbê binê!' ev kar ne karê mîran e, karê mîran li derive ye. Kesî dîtiye ku mîran firaq şûştine, xwarin çêkirîye." Belê hîr çiqas ew dixwaze bi jîna xwe nirxên şoresgeri û welatparêzî bide fêmkirin jî, bi ser naeve û bi ser wê yekê de jî diya wî jê re dibêje: "Lawo ma qey tu jinakok î!" Lî Zübeyir dîsa jî dibêje bêyî perwerdekirina jina kurd, azadî ne mimkûn e.

Li aliyê din nêrînen Apê Sebî (45) didin der ku wî xwe ji tesîra feoda-

lîzmî rizgar nekiriye. Xuya ye têkoşînê li deriyê Apê Sebî nexistiye an jî wî deriyê xwe venekiriye: "Li ba me xebat li jînê naeve. Jina ku kete metrepola nikare kar bike û li zarokê xwe meyezike. Hinek jin hene wekî fêkiyê hormonî derdi kevin holê, gelek ji wan xwe abartmis (xwe mezin dibînin) dîkin. Mafê jînê, azadiya jînê, ka em azad bûne qey!"

Mîr ji berê

demokratir bûne

Li aliyê din jînên kurd yê li Stenbolê jî di vê mijarê de agahiyê têrtijî dane me. Her çiqas mîr ji jina xwe bi gîlî û gazin be jî, jînên kurd bi gelempêrî ji mîrên xwe memnûn in. Ew ji hêla karbeşa di nava malê de û di xwe ifadekirina di nav civakê de, xwe pêşketi dîbînin û rewşa xwe wekî berî 6-7 salan nabinîn û ew mîrên xwe vê gavê hê demokratir dîbînin. Çawa ku Apê Mihemed li jorê gotiye, di guherîna jina kurd de tesîra sereke şerî rizgariyê ye, jînên kurd jî heman tişî yanî di guherîna mîrî kurd de wekî sedema bingehîn tekoşîna azadiyê destnîşan dîkin. Wekî nimûne Dayika Asya mîrên kurdan wekî ronakbîran dîbîne. Dayika Asya, mîrên

kurdan li ber pêşketina jina kurd asteng nabîne û wiha dom dike: "Belê mîrê kurd aydin e (ronakbîr), lê hinekî fedalîtiya wî jî heye. Berê nedîhiştin ku em derkevin devê deriyê xwe. Lî pişti ku şer dijwar bû, rewşa mîrên me jî guherî." Li ser karê nav malê jî Dayika Asya ji rewşa xwe dilxwes xuya dike. Li gorî wê firaq û kînc şûştin nayê bîra wan. Bi tenê têkoşîn di bîra wan de ye û gihiştiye wê radeyê ku ew difikirin

JÎNÊN KURD DI HER WARÎ DE TÊDIKOŞIN

Av. Eren Keskin bi çavê jîneke bâjari li meseleyê nîhîrî ev nirxandin kir: "Bi baweriya min tevgera muxalif a demokratik ne zêde serketî ye. Girêdayî vê yekê, iro jînên kurd tevî bindestîya xwe gelek caran qala piştgîriyê dîkin." Pişti van gotinan, Keskin da zanîn ku beramberi vê yekê piştgîriya ji bo jînên kurd ne wisa ye. Parêzer Eren Keskin wekî mînak tevgera muxalif a kesparêz nîşan dide û dibêje ku tevgera kesparêz xebatê xwe bi awayekî tirkewarî dimeşîne. Çawa ku şewitandina daristanen Kurdistanê ne xema wan e, rewşa jîna kurd jî ne xema wan e. Parêzer Eren Keskin got: "Jînên kurd di her werî de têdiçoşin û li dijî neheqîyan derdi kevin. Bo nimûne li Lîcîyê pêşî jîn li dijî cerdevaniyê rabûn. Li wê derê mirin ne xema jînên kurd bû. Ji ber vê yekê, bi dîtina min, ji bo pêkanîna aştiyê wê jînên kurd rolekî girîng bi cili bînîn. Li dijî hemû astengîyan jînê kurd ji bo aştiyê têdiçoşin. Lî piştgîriya jînên tirk a ji bo jînên kurd tere naake."

ilê hinekan be jî, guherîne

çawa alikariya mîrên xwe bikin. Dayika Asya li ser têkîfîyên nav malê jî wisa got: "Kî zana be, gotina wî/wê derbas di-be. Belê li aliye kî mîrên me, em serbest kîrine, lê gerek e em jî nebêjin me heqê xwe standiyê, tu here wê de! Gerek e nîr fû jin alikariya hev bikin. Ne bi şer û pevçûn." Dayika Asya di vê navberê pêşniyazên xwe jî anîn zimên: "Mîrê me bi daran bêñ bi ser me de jî, em dikarin bi tiştîn li holê, xwe bi mîrê xwe bidin fîmkirine. Ne jin ne jî mîr gerek e ne fir-

**PEYVA "JIN NIKARIN"
BINERD BÜ**

Endama Teatra jiyana nû Yıldız Gültekin, jina kurd weki berê nanirxîne û dide zanîn ku jina kurd niha di nav şoresh û têkoşînê de cihê xwe girtîye. Jina kurd dibêje ku eger mîrê min, lawê min û birayê min ser bikin û bêñ kuştin bila ez jî bêñ kuştin. Jina kurd niha jî li dijî neheqiyê derdikeve, xwe jî koledariyê xelas dike û li dijî dagirkeran têdikoşe. Li gorî Gültekin Jinê di nav têkoşînê de car caran çewtiyan dikin, kincê mîrê xwe dişon, ûtî dikin û xwarina wan datînin ber wan, lê dema jin bi ser xwe ve têñ, dibêjin ev wisa nabe. Gültekin di berdewama aksâftina xwe de wiha got: "Ew dikarin jî mîrê xwe re bibêjin ku rabin hûn kîneñ xwe bişon, xwarina xwe çêkin." Li gorî dazanîna Şanoger Gültekin, çand û qanûna şoreshgeriyê di gelek malbatêñ şoreshger û di nav saziyên neteweyî de rûnenistiye. Dema ew bi ser havalîn xwe de diçin, ew tiştîn berê xwe didin der. Dema me gotina bi renoa "ew jin in nikarin" bi bîra wê xist, wê da zanîn ku em jin in û dikin. Pistre jî got: "Me ew peyv binerd

satçî (keysperest) bin. Hin jin hene ji bo ku ew li dijî mîr serdest bin mücadele dikin, dibêñ heqê me derketiye. Jin lazim e li ortamê binêre. Ka çiqas dikarin xebat û têkoşîna xwe ya bi hev re, li hemberi dijminê xwe bimeşin."

Li gorî Dayika Asya û Dayika Sulhiye zilm û zora mîrân ya li ser keçikan jî ji ber lomekirina der û cîranan e. Ew diyar dikin ku dema nîvê şevê lawik bê malê cîranen me tiştekî nabêjin, lê wexta keçik be derûdora me baş lê namêzîne. Wê li ser heman mijarê ev nirxandin kir: "Hin ädet û toreyên me hene. Mîr keçikan weki namûs û xîreta xwe dibînin. Dema mîrê min diç qehwîyê hevalen wî jê re dibêjin 'Keçika te derengiya şevê hate malê. Ew ji vê yekê hêrs dibe û tê malê bi ser keçikê de diqîre û lê dixe." Dayika Asya analîzîn teorîk jî kirin. Wê qala hêza jinan kir û jixwebawer wisa got: "Heqê jina kurd dewleta tirk û dewletîn dervê jê standine. Meseleya mîr û jinê nîn e. Daweya serbestiya xwe dike. Niha di derdê canê xwe de ye. Hinek jin hene meselê abartmîs dikin (mezin dikin). Eger jin bixwaze dikare xwe ji mîrê xwe serbest bike û mîrê xwe bi-guherîne."

Divê jin û mîr ji bo azadiyê dest bidin hev

Di sohbeta me ya bi Dayika Asya re mîrê wê Seyda Selahattin Turhallî (60) jî li bal me bû. Wî jî li ser serdestiya mîrân got ku, di aliye dînî de gotina wî derbas dibe. Ew vê yekê jî zanîna xwe ya bi farîsi û erebî xwendina xwe ve girê dide. Li gorî nirkadina wî, bi gişî di malê de wekhevî heye. Seydayê Selahattin qala serpêhatiyen xwe jî kirin. Ew di serdemâ pişti Serhildana Şêx Seîd jiyaye: "Hingî me ji tirkan bêhtir îşîqâdi (hurmet) nişanî jinê xwe dida."

Dayika Sulhiye (60) jî got ku ew bi tiştekî nizane. Wê jî diyar kir ku dema xebat tune be, ci jin ci mîr ferq nake. Li aliyeñ dayika Sulhiye da zanîn ku tu caran mîrê wê eleqeya xwe jê nayîne. Ne di miştinga de ne jî li cihekî din. Mîrê dayika Sulhiye Abdulweli (65) dema ku pê hesiya, em li ser roja jinê kurd bi jina wî re diaxivin, besdarî sohbeta me bû: "Navbera min û vê jinê qet nebaş e! Hikûmeta we li me mîrân baş mîze nake. Ez jî hikûmeta tirk re nabêjîm ha! Ji hikûmeta me re dibêjîm! Min alikariya wê dikir. Min firaq jî dişustîn, xwarin jî çedîkir û mal jî tevî wê paqîj dikir." Dayika Sulhiye mîrê xwe derewîn dernexist û got ku berê wî alikariya wê dikiriye. Lî niha ew her du jî pîr bûne, nikarin tiştekî bikin.

Bûka Dayika Sulhiye Emîne xwedî çar zarokan e. Ew jî rewşa jinan a iro ji berê baştîr dibîne. Ew dibêje, hingî koletî hebûye lê vê gavê wekheyî heye. Berî vêga bi 10 salan zordestiye-ke gelekî xedar li ser wê jî hebûye. Di wê demê de cihê mîrân cuda cihê, jinan jî cuda bûye. Niha mîrê Emîne firaqan naşo, lê eleqeya xwe jî ji wê nayîne. "Mîr ji zarokan lâwîk bêhtir hez dikin, lê mîrên kurdan roj bi roj diguherin, hemû mafêñ jinan hêdî hêdî didine wan."

Taner Boriç, (50) bi awayekî din difikire û dide zanîn ku dema jin li malê nebûye mîrê malê mecbûr maye ku ji xwe re xwarinê çebike û firaqen xwe bişo. Li gorî vê dayika ciwan Taner Boriç, dema jin li malê be, mîr destê xwe nade tiş-

Jinê kurd di her weri de têdikoşin û li dijî nethe-çiyam derdikevin. Bo nimûne li Liceye pêşî jin li dijî cerdevaniye robun. Li wê derê mirin me xemâ jinê kurd bû. Ji ber vê yekê, bi cihîna min, ji bo pêkonaña astiye wê jinê kurd rolekî gîsing bi cih bînim. Li dijî hemû astengiyom jinê kurd ji bo astiye têdikoşin.

tekî. Dayika Emîne jî guherîna mîrên kurd bi mînakekê vedibêje: "Berê dema ez diçüm mala bavê xwe, mîrê min seat siwar dikir û ji min re digot; 'gerek e tu di filan seatê de li malê bî.' Lî iro ez her dem dikarim biçim mala bavê xwe û hefteyekê li wêderê bîmînim." Dayika Emîne bi gelempêri sedema nêziktedayîna erêñ ya mîrê xwe, bi jinê gerîla û girtîgehê ve girê dide û diyar dike ku, pişti mîrê wê ketiye girtîgehê nîrîna wî ya li ser jinan guherîye. Ew dibêje ku, jinê kurd li serê çiya êdî bi dest gerîlatiyê kirine, mîrê ku vê yekê nebîne nikare ji jiyanê para xwe bigire.

Dayika Fehmiye Altuntaş (60) ev 8 sal in ku li metropolan dijî. Ew bi tenê dibêje jin jin e mîr mîr e û dilxweysiya xwe ji bo rewşa xwe tîne zimên. Xuya ye Dayika Fadime ji filimên tîrkan û televîzyonan sùd wergirtiye: "Heq ci ye? Jina baş li ber destê mîrê xwe ye. Jina ku ji gotina mîrê xwe derkeve ne jin e. Em her roj di televîzyonan de kesen weki Alî Kalkancı û Fadîmê dibînin. De ka wê ew jin heqê xwe yê ci bixwaze. Dev ji zarokan xwe berdaye, bûye malê dînayayî." Lî Dayika Fehmiye heman tişti ji bo jinê li Kurdistanê ne nabêje. Li Kurdistanê ew azad bûne, mîrê wan eleqeya xwe ji wan nedianîne. Li gorî wê Stenbol bajarekî mezîn e. Divê jin bi jinayetiye xwe, mîr ji bi mîraniya xwe bizanî.

Li gorî encama gera ma pêşketinek hem di jinê kurd û hem jî di mîrên kurd de heye. Lî dîsa jî jin û mîrên kurd xwe ji tesîra feodalizmê ne şüstine. Bi taybeti hîna gelek jinê kurd karêñ nav malê weki karûbarê jinan yê surîstî dibînin. Her çiqas ev rewşa ne bo dilê mirov be jî, asayı ye. Ji bo guherîna vê zîhnîyetê demeke dirêj divê. Lî ji bo vê yekê berî her tişti divê jin dev ji koletiya xwe berde. Ji ber ku mîr çiqas şoreshger be jî bêyî tekoşîna jinan azadiya jinan pêk nayê.

Keçə Kurd

Keça kurd e, serbilind e
Bejin zirav, pirr-i rind e
Şeng ü şox ü xweyi rûmet
Karxezala şar ü gund e

Keçen delal, keçen ciwan
Hember zilmê serî hildan
Ji bîr kîrin şe ü hîne
Neynik, müçing, kil ü kîldan

Berê dicün şkefta keçkan
Dolab dirêstin bi stran
Iro li Botan, Serhedê
Cengê dikin digel halan

Bi eyarşîrk bêrîvan bû
Strana Memê Şivan bû
Dotmama diwazdeh pismam ü
Evîn ü xewna xortan bû

Kûzê avê li ser milan
Dest ü pêçî li çembilan
Di rojêñ cejn ü şahiyê
Dikir dîlan, diket hêlkan

Bi tûr ü xilç digeriya
li nav rez ü çol ü çiya
Ji beyanî ta êvarê
Berhev dikir kereng, giya

Berhev dikir sergîn, qurmik
Bona ardû, bona tepik
Evîndar ü mazîçin bû
Hem şivanê kar ü berxik

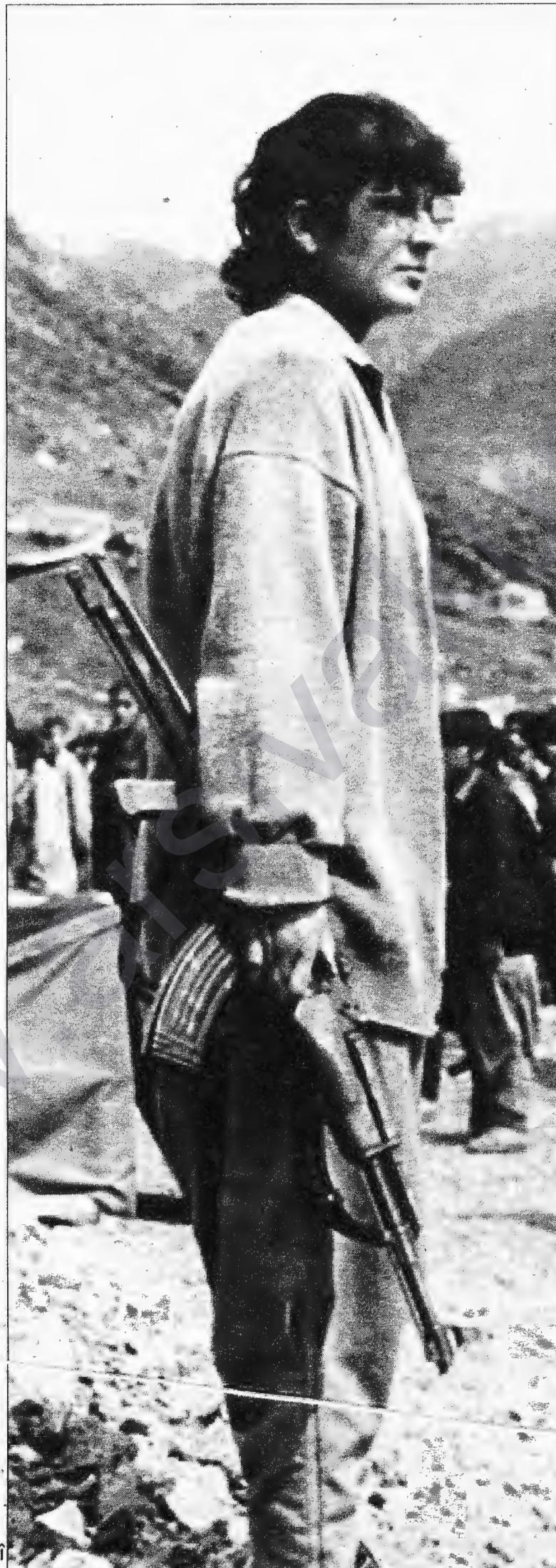
Hîştin ew tişt li wê rewşê
Rahişte darê keleşê
Xwe bi rextan rapêçaye
Bi lezgîni çû şoreshê

Soreşger ü şervan ew e
Bi sond ü bi peyman ew e
Nabe bûk, dê ü kebanî
Heta rizgar ke netewe

Pakrewana gel ü welat
Rizgar dike war ü kelat
Nexşeya welat xêz dike
Bi xwîna xwe, bi kîfarat

Li ser çiya, di baregehan
Di nav kom ü refen şervan
Dike şerê azadiye
Hêviya kurd ü KURDISTAN

Bro Omerî

GURBET

Min zarokên dilşa ü hêvidar dilin
di çavêñ te yên
weki Dicle barîk ü direj
weki keskesorê rengin
Ü weki stêra ku agir ji dil dibare de
te dilketi şevêñ welatê min

Tu bûyi bengiyê
stranêñ weki qerîna şoreshan direj
ü zarokên dinemêr
ku hezkiriyêñ evînen windayî

Weki lîlandinê, payîze rehman dicirine
tu di maka ZAP'ê de teqiyayî
stêrkên ges xuricibûn dilê welatê min
min berbisk bi porê te ve kiribûn
bi kefen xwe yên ku ji wan qernesîl difuriyan

Gava tu sibe dihezi stêrkên sibê
qufilibû gelawej
Tu weki xudawena keti nav rehmê welatê min
ü dilketi kuçeyen evîndar
ü hewşen mîna dojehê

ZİLAN

BERMAL

RAHŞAN

ü weki zarokan te dil berda strana dayîkê
tu bûyi awazeke serhîlder di herpalu Qandil
li Araratê bûyi meşaleyek
ü herîki robaren bêbinî

Tu bûyi bengiyê zarokên Nînova
ü agirê Fîs
bi ser barîkaien welat de
agir dibarî ji çavêñ te

Te aj da, li ser dilê zarokan venîşt
evîndar bûn
bi eşqê ketin dil
evîndar bû Munzur, Ferat qiriya
Dicle ü Hezîl ber bi te ve herîkin
tim GURBET
tim ber bi te ve...

Nesim Kasırga
Werger: Azadiya Welat

Mehr Licht

em-dê cewşenêñ xwe, li xwe bikin
em-dê herin Cewşenê
li ber siûda xirab nakevin
em-dê herin Zîlanê

em-dê cewşenêñ xwe, li xwe bikin
em-dê herin Cewşenê
li ber sernîvisa dil nakevin
em-dê herin Bermalê

em-dê cewşenêñ xwe, li xwe bikin
em-dê herin Cewşenê
li ber ciwaniya kêm nakevin
em-dê herin Rewşenê

em-dê cewşenêñ Réber li xwe bikin
em-dê hêjayî dinê bîjîn Welatê

*mehr licht: hinekî din ronahî

*Cewşen: ceng, şer, kincen bi zirh

Kawa Nemir

Li şaxa Navenda Çanda Mezopotamyayê ya Stenbolê

- 7.08.98, şemîf: Xebatkarê NÇM'ê, wê Roja Jinê Kedkar ên Cihanê 8'ê
adarê bi çalakiyên xwe pîroz bikin. Saet: 14.00

Yekitiya Malbatên Mezopotamyayê "çend mînak ji xwarinê kurd".

Saet: 15.00

- 8.08.98 yekşem: Konsera Koma Şengal (NÇM ya fîmîrê). Saet: 17.00

- 11.08.98, çarşem: Semîner: "Di literatûra zanistî de kurd". Nivîskar Edip Polat. Saet: 18.00

CALAKIYÊN HEFTEYÎ

- 18.08.98, fin: Filmê AVÎNAR-NÇM Beşa Sînemayê. Derhêner: Shahram Asadi. Saet: 18.00

Mijara film li ser tevkijîya Helepçe ye. Pişî ku Helebçe bi bombeyên kîmyewî tê bombekeirin, bajar bûye bajarekî mirî. Kesênu ku sax mane, bi hêviya ku ji xwe re cihêkî durist bibîrin, kuştîyen xwe li paş xwe dihêlin û dikevin ser rîyan.

Li BEKSAV'ê

- 8.08.98 Şemîf: Konferansa "Şewaza fikirînê" Cengiz Gündöodu. Saet: 14.00
Filmê "Düşler" Derhêner: Akira Kurosawa. Saet: 18.00

Çiroka têkoşîna li dijî koledariyê: Amistad

Dubendiya çinayetiye bi sîstema koledar
de dest pê dike. Di nav têkoşîna
çinayeti de cihêkî taybet ê kesêne reşik
heye. Ji ber ku li her derê diyar in, ku ji kîjan
neteweyle û çînê ne.

Filmê dawî yê Stewen Spielberg "Amistad" jî vê yekê baş diyar dike. Di van demê dawî de, di nav ew qas filmê ji rastiyê dûr de, Amistad, rastiyekê dijwar derdixîne ber çavên temâşevan. Film bi serhildana Cingue (Djiman Hounous) dest pê dike. Ev dîmînê destpêkê hêjâyî dîtinê ne, ji bo mirov bibîne ka çawa û bi ci têkoşînê xwe û hevalên xwe ji zincîran xelas dike. Ev kes berî ku bibin kole, li ser erdê xwe bi awayekî azad û serfiraz dijin. Lî mixabîn dewletên nûjen û dagirkir ji bo ku ew hîn bêtir nûjen (!) bibin, kesêne reşik li kampên arfîkî kom dikin û dibin cihê wekî İspanya û Amerika...hwd. Lî belê di van keştiyan de, gelek işkence li wan tê kirin, têne kuştin û bi saxi ji keştiyan têne avêtin.

Piştî ku keşti ji hêla kolejan ve tê desteser-kerin, li dora du mehan li peravêن Havanayê di-ge û tê. Rêwiyêñ keştiyê dixwazin dîsa vegerin xaka xwe. Lî keştiyekê amerîqî li van rast tê û ji ber ku kolejan muretebata keştiyê kuştine, ew li dadgeha Amerika têne darizandin. Ev ne dozeke asayı ye. Ji ber vê yekê kesêne amerîkî yê navdar û heta Kralîcaya İspanyayê jî ji bo ku doz li gorî berjwendiyênen wan bi encam bi-be, dikevin nav tevgerê. Ne kesêne afrikî û ne jî erdê wan tê naskirin. Ji bo parêzeriya kolejan, parêzer Baldwin (Matthew McConaughey) ku berê li dozên adlî dînihêre, doza kolejan hildide ser xwe. Piştî ji serokê kevn ê amerîkî Quincy Adams (Anthony Hopkins) ji bo parêzeri-

ya kolejan biryare dide. Adams, li dadgehê dibêje: "Ev ne dozeke ji rîzê ye. Biryara ku em li vir bidin dê baş diyar bike ku, em çiqas li mirovayetiye xwedî derdi Kevin û peymanen ku ji bo mafen mirovan hatine girêda", ka çiqas di jiyanê de têne bicihanîn."

Peyre dadgeh biryara xwe dide û encama dozê wiha rave dike; kesêne ku azadî û mafêwan ê jiyanê ji destê wan hatiye standin, mafêwan kesan heye ku, ji bo azadiya xwe serî hil-din. Di ser de ji heke pewîst bibînin, dikarin ew kesê ku azadiya wan ji destê wan standiye, biku-jin."

Di sala 1839'an de ji dadgeha amerîkî mafen bindestanango yêne reşikan dide. Lî ev xala gi-ring ji bo ci nehatiye dîtin? Ji ber ku reşik heta salên 1860'î ne azad bûn. Bi çavekî pir biçûk li wan dihat nêrîn û di gelek cihan de ew û kûçik wekî hev dihat dîtin. Di film de, ev biryar di 1939'an de hatiye standin. Ji bo ci ev kes heta salên 1960'î wisa dijiyan?

Derhêner Stewen Spielberg, di demê çuyîn de ji bi filmê xwe gelek deng vedabû. Di nav wan de, filmê herî gi-ring 'Navnameya Schindler' bû. Wekî tê zanîn di vî filmî de dihat nîsandayîn ku li Kampâ Auswitzch kesêne cihû ji hêla Naziyan ve çawa hatibûn qetilkirin. Spielberg ev bûyer bi reş û spî li ser perdeyê dabû xuyakirin.

Di filmê Amistad de, şarezabûna Stewen Spielberg di warê dîmenan de xwe baş dide der. Dîmenan film pir balkêş û bi bandor in. Jixwe ji bo dîmenan herî baş jî, ji bo Oscarê wekî berendam hatiye pejirandin.

ŞEXMÜS ÖNAL

TÎSK

Koçgîriye

LERZAN JANDÎL

Aşmî zimistanî dîroka ma de wayîrê qedrêde girs ê. Ha hetê adet û torna de, ha hetê kiştenê amayene de, ha jî hetê sarwerdardayane de.

Rîjiyena/rîjiyayena împaratoriya Osmaniyan ra dime, sarewerdardayena kurdan a verêne, hemverê (dûstê) hukumatê Enqere, sarewerdardayena Koçgîri ya. bêguman na derheq de gelê kesan nîvîsno û huna jî nîvîsnenê. Mi jî wunciya na kuncik de sarewerdardayena Koçgîri ser ro kil bo jî tayê ci nîvisnay bî. Hama se ku mi vat bî jî, ebi nîvisê, di nîvîsan mordem sarewerdardayena Koçgîriye nêşîkîno bikero zelal û ci ra derkan bigêro (bicêro). Nayê rî jî gagane bo jî ganî mordem na mesela ser ro bivindero, zanîtena xo bikero teze û analîzanê newîyan bivîzaro. seba na jûye ra jî ewro jî ebi kîlmiye ez wazena wunciya na sarewerdardayene ser ro bivinderî.

Her çığa ke dîroka na sarewerdardayene hetanî 1918 şona û êrîşo verên serra 1920 aşma 12ne de amo kerdene. Aşma martî (adarî) de Alî Şêr şono Xozat, naca şarî ano pêser, dest bi propogandakerdene keno. Û no dem (poses) hetanî sarewerdardayena ebi çekan û vîndîkerdene dewam keno.

Ma şîkînime sarewerdardayena Koçgîriye de elementanê şariyê (mîliyan) û mordena sarewerdardayenê bînan ra zêderî bîvînîme. sebebê nayê ne ke Koçgîri, yan jî aşîrê Koçgîriye tayîna walatparazê biyê, sebebê nayê.

1-Waştene serokanê Koçgîri be xo yê. Telgrafê ke hukumatê Enqere re amê ruşnayene, delîlê na jû yê.

2-Serokatiya Koçgîriye waştene xo zemînêde hiqûqî ser ro kerdê ava. Nê jî Peymana Sevr û Prensîbanê Wilsonî ye.

3-Sarewerdardayena Koçgîri de, her çığa ke pêrotya şarî mekero virana xo jî, waştene welatêde otonom yan jî fedaratîfî esta.

4-Her çığa ke Alîşan Beg û Heyder Begî seroke na sarewerdardayene aseno jî (kesê ku asero êwe) giraniya cengî û diplomasiyê cengî nînan destê nebiya. Hurêndiya dînan de destê Alîşer û B. Nurî de biya, ke nê hurmîn kesî jî tipolojiyê sinifa sarewerdardayenê kurdan ra niyê.

Çimkê hetanî o taw, serokî tim, mîr, axa, şêx yan jî pîr biyê. Serokatiya nînan hûrdmîne na şalaga (gelenek) kurdan vurna.

5-Sarewerdardayena Koçgîriye de her çığa ke kêm bê jî, hûmarê xo zêde mebe jî dewijanê tîrkan jî cayê xo kaleka kurdan dé gurto. Na noxta zaf balontox a. Beno ke mordem biwazo naye ebi meselâ dînî izah bikero, sebetake ê dewijê tîrkan jî qizilbas biye. La belê nay teyna ebi dînî izah kerden raşî niya. Eke hûnî biyêne, ganî cenganê bînan de jî dewijanê tîrkan yê ke dînê kurdan ra bî, kaleka kurdan de cayê xo biguretene. Seke ma jî zanîme, çiyê de niyanenê nebiyo. Angorê bawariya mi, na ca de tesîrê zordariya ke ebi destê Sakali Nuretin Paşa û Topal Osmanî Koçgîri ser ro ama kerdene, yewbiyena qederê dewijan, kareterê cengê Koçgîriye wo dewij û roşnavîr rolêde girs kay keno.

Her çığa ke nê motîvî rîndî, pozitîvî na sarewerdardayene de bî jî, zê sarewerdardayenê bînan, sebeta ke jûtiye (yewtiye) kurdan miyan de çîne biye, hemverê dek û dolabanê hukumatê tîrkan politiyêde raşîtê nîramîtê û teber ra hetkariye négurete/niyamî guretene no ceng jî nîrest sere.

Nîvîsê bînî de wunciya na mesela sero vindenîmê, hetanî reyan bimanê weşîye de.

Gul û Zarok

Bihar bi xemlekê xweş dîsa hatibû. Ewr êdi nedihatîn ber hev, ji ber ku roj bi roj havîn nêz dibû. Kulîkên darêن cur bi cur nû pişkivibûn. Giyayêن şîn ser axê xemilandibûn. Teyr li ezman difiriyan bi azadî. Çivikan li ser daran dixwendin wekî bilbilan.

Amed nuh ji xewn rabûbû. Kuçeyen Amedê hêdî hêdî tije dibûn. Li kuçeyê zarokek heft-heşt salî hêdî hêdî dimeşıya. Zarok por-reş, çavres, rû gular bû. Di piyê zarok de pêlavek kevn, pantolekî ser çongê wî qetandî û qazazek lêbû. Ser çengên zarok ji ber ku pê pozêxe paqîj kîribû, bibû wekî qira rîya aswaltê. Lî bi vî awayê xwe dîsa jî zarok devlikan û xweşik bû. Zarok, gava ku di ber bexçeyê gulân yê belediyeyê derbas bibû, gulekê sor li xweşiya wî çûbû, ew jêkiribû.

Gava ku dimeşıya, li kuçeyê li leşkeran rast hat. Di destê wan de çek hebûn. Hinekî sekînî. Nihêrî di dest leşkeran de çek, di destê wî de jî gul. Li ser vê rewşê hinek fikirî. Di cihê xwe de matmayî ma, lê ji dengê erebeyên ku qorne lêdixistin hat ser xwe û dîsa riya xwê domand.

Zarok, gul di destê wî de, berê xwe da aliyê bexçeyên Hewselê. Gava gihişt nava bexçê, çûk li ser daran li hev civiyabûn û bi zimanê xwe diaxivyan.

Zarok bangkir: "Çûkên xweşik bînîrîn ! Di destê min de gulekê sor a xweşik heye. Ez bidim we hûnê bibin Serokê min re."

Bi dengê zarok çivîk ceniqîn. Ji çivikan hinek firiyan çûn, hinek jî li ser darê venîstin. Ji bêdengiya çivikan zarok fêm kir ku çivikan ew fêm nekiriye. Bêcare zarok ji nav bexçeyê derket û ber bi çemê Dicleyê ve meşîya.

Çemê Dîjle, wekî keçikekê bejin zirav, çavbelek dimeşıya ber bi dergîstiya xwe ve. Lî zivistan jî, wisa dijwar dibûn ku rê nedidan karwanan. Dîjle xwe pêcadibû li Amed, wekî Zînê xwe avêtibû hembêza Memê. Her roj Dîjle û Kela Amedê di nav xwe de diaxivyan. Carna ewr, carna keskesor, carna jî tûrêjîn rojê dihatin guhdariya wan.

Lî içar serê sibê de Dîjle fêm kîribû dê mîvanê wê hebe. Zanibû ku dîsa iro yeke dinê were derd û kulê xwe jê re veke û hêstirê çavan birijîne na-va wê.

Zarok gava giş ber Çemê Dîjle, dît ku iro Dîjle bêdeng e, wekî ava kaniyên biçûk hêdî hêdî û bi dengekê nîzm ber bi aliyê Cizra Mem ve diherike.

Dîjle xwesteka zarok ji çûkan bîhistibû. Dîjle dixwest xwesteka zarok bîne cih, lê nedizaniya wê çawa bîne cih. Zarok li ber Çemê Dîjle sekînî. Dîjle ava xwe li lipiyên zarok dixist. Zarok gul di dest de, li kûrahiya avê dînihîriya. Dîjle ji nişke ve pêlek mezin da. Zarok girt nava xwe. Zarok

serdanpê şîl bû. Gula di destê zarok de kete nava Dîjle. Ji xwe xwesteka Dîjle jî ev bû. Gava xwesteka wî hate cî; Dîjle dîsa wekî berê sekînî û hêdî hêdî herikiya.

Bi sekîna Dîjle zarok hat ser xwe. Rabû ji nav çemê derket û bi şilope li kîleka çem, li ser latekî piçûk runişt û giriya.

Ji ber girîna zarok, çûkên ku li ser daran bû, li hev civîyan. Hêstir ji çavîn zarok wekî barana bîharê hatin xwarê û herikin nava Çemê Dîjle. Ji ber rewşa zarok kelogiri bû. Dilê Dîjle şewtit. Èdi nîzaribû bisekine. Dîjle ji zarok pîrsî: "Çima tu digirî? Ci bû, ji kereme xwe re ji min re jî bêje."

Zarok bi dilekî xeyîdi bersiv da: "Ez ci bêjîm, ez bi te re xeber nadîm. Te gula min xweşik bir."

Bi vê bersivê Dîjle keniya. Ji kenîna Dîjle zarok zêdetir hêrs bû got: "Tu ci dikenî?"

Dîjle bi awayekî zanîstî, wekî zanayên mezin berê xwe da zarok û go-te wî. "Zarokê xweşik û hêja, ez Dîjle me. Rojê çend kes têñ ji min re derd û kulê xwe vedibêjin. Min tu bîhîst. Ji ber ku te ji min nexwest, lê min xwest ez di ber te re gula te bibim Serokê min û te re, loma min pêl da, gula te ji destê te derxist û min ew gul bir ji Serok re. Belê zarok, qet xem neke, ezê bi ava xwe ya zelal welatê me tev bikim gul û gulistan."

Zarok, gava ev gotin bîhîstîn şas û metel ma. Èdi nîzaribû bêje ci. Got: "Ey Dîjle were ez te maçî bikim."

Dîjle bişiri û got: "Bila be" Zarok Dîjle bi dilekî geş û xweş maçî kir û bi kêfxweşî ji Dicleyê xatir xwest û berê xwe da mal.

CEMIL ÇEM

Qoqeke vala

Hîs û ramanê wî li ser xwarinê, bi taybeti jî xwarinê goşt û petêxa... Tiştekî xweşxwarin bibine yan bibihize nehişî dibe û çavên wî ziq dimînin û girêz bi sed devê wî dikeve. Tim û tim digere û dipirse bê ka mewlûde, dawetek, li ku heye, li kîjan deverê hebe, bêhişî berê xwe didê wir.

Kemalo mirovîkî di payiza temenê xwe de ye. Qelew û zik tiler û çavbeq û rû kirêt e. Ü di jiyana xwe de tu kar nekiriye. Kesî nîzanibû ka koka wî ji ku ye yan jî ji kîjan malbatê ye, hin ji cînarê wî digotin: "Bi biçûkanî bi bavê xwe re ji cihekî gelekî dûr hatin vir û bi cih bûn."

Rûyê wî weki mirşikan êrif dibr ser mesfî cînarân û bi xwe xwe dikir mîvanê xwarinê û müldan. Hestiyê wî ji xwedê yê, goştê wî jî xelkê ye û tevî wilô deriyê mala wî ji rîewî û mîvanan re girtiye û tasek avnade tu kesî.

Nav û dengê Kemalo di herêmê de belav bû. Dema aksafîn li ser mirovîn xwire û çikûs çedîbe navê /K/ xwe berdide civatê.

- /K/ sed kutilk li mala filankes xwar.

- Barek zebeş û yek petêx li nav mixtiyê bêvankes xwar.

- Tebekek bacan, zembilek tirî, selikek hejîr, tenûrek rian... û hwd.

Jina Kemalo ji ber bûyêr û gotinê wî bi tisqan ket û mir. Du keç û xortek li pey hiştin û kesî ji ber sedema wî keçê wî nexwestin û man bêmîr di malê de û law jî ji ber gotinê xelkê terqiya - kesî nîzaribû ka bi ku de çû- û nema zîvirî.

Mirina jinê û windabûna lawan û mana keçan, hişê wî ji ser bêhna xwarinê neguherîtin. Mêjî û ramanê wî bi zikê wî ve girêdayî...

Xelkê deriyê xwe kilît dikirin kîlîka /K/ bidîtana; nedixwestin derbas be malê wan û

gelek caran berdidanê, ji ser çavên xwe di-qewirandin. Heta zarakan navê wî kiribûn GUR.

- Gur hat. /K/ bi zor rojîn xwe derbas dikirin. Geh li ser keda keçen xwe û geh li gundan kesek nema guh lêdikir. Lî dema kesin biyanî hatin herêmê bi cî bûn mîşa /K/ li wan danî û her du keçen xwe dan wan.

/K/ bi alîkariya biyaniyan rojê diziya malekê dikir. Ne werz, ne pez bi xelkê ve hişt û dem bi dem gündî, yeko yeko ji ber reviyan û malê xwe koçber kirin û hino hîno rî li ber biyaniyan fireh bû û avanîyen wan bilind bûn û /K/ buha bû, pişta wî fireh bû û kesî nema karîbû bigotayê, sîka te xwar e; navê wî bû Kemal Beg. Kemal Beg taşte, kezeba qazan dixwar û bû mîrê du jinan û hîn çavê xwe digerand.

Stûyê wî qalind bû, nema li dora xwe di-zîvirî û bi carekê rûyê wî hat şusîn, şerma bav bavê xwe avêt û benê zikê wî fireh bû. Di dergehan de ase dibe, nema dihere li nav malan; mal yeko yeko tevî "qûtê", salê tênen ber destê wî û nav û dengê wî fireh belav bû, sînor derbas kir û bû nûceya rojname û kovaran.

- /K/ li rojhîlat bênderek xwar.

- Gundek didu tevî mirovan xwar.

- Serê zarakan xwar.

- Welatek seranser xwar..... û hwd.

Xwarina /K/ bir bû jî telîsê genim, selî pembû, kerîyê pez, garana çelekan, dehlîdar, petrol, hesin, nok, nîsk, garis.... û heta tiştek nema û ku nexwar; ta xwe dît li çolek fireh û vala. Rabû xwe xwar. Pêşî destê xwe xwar, dûv re lingê xwe xwar, dawiyê gewdê xwe xwar. Ta ma qoqek vala dev ji hev berî li asîmanan.

NEZÎR SILÊMAN

Hejmara 3'yan a Kovara Vate derket

Kovara Vate ku, bi kirmancî li Swêdê tê weşandin, gîhişt hejmara xwe ya 3'yan. Di vê hejmara de bi giranî çirok û serpêhatiyan cih girtine.

Di pêşgotina kovarê de bi van gotinan mizgîniyek hatiye dayin: "Ebi na hûmara ma mizgîna bine ya muhîme danî (dame) şima: Vate Tirkiya de zî vejiya! Hûmara yewine û diyine ya Vateyi pîya Tirkiya de vejiya û yenê vilakerdene..." Yanê tê gotin ku êdi kovar li Tirkiyê jî tê weşandin, her du hejmaren pêşin, hatine çapkirin û têne belavkirin.

Li dûv vê pêşgotinê niviseke dirêj a Çeko hatiye weşandin. Ew nivisa bi sernavê "Dengbêj û şahîrêde hêca, Dewrêş Baba" ye. Her wekî ku ji sernav jî tê fêm-kirin, ew nivis li ser dengbêjekî ye. Di nivis de digel şiroveyan, çend mînak ji gotinîn kilamên wî jî cih girtine. Dema mirov bala xwe dide kilaman, mirov dibîne ku Dewrêş Baba li ser mijarênen cur bi cur kilam gotine; ji kilamên li ser Terteleya Dêrsimê bigire heta, kilamên li ser koçberîyê û stranên evîniyê. Bi taybeti ev çend rezîn kilama bi navê "De wayî rojê siyayî" Terteleya Dêrsimê bi awayekî xwesîne zimê:

*Mi va hevrî veciyayî hevrê surî
Mi va hevrî veciyayî hevrê surî
Mi va tiyarê Dêrsimî ser ra nêkaunê dûri
Vanî "Çewres çêna bakiriye destê jû bin
gureto, xo eyşt çemê Muzirî
De wayî, wayî, way liminê!*

De wayî, wayî, roja siyayê!

Aliyekî balkêş ê Dewrêş Baba jî ev e ku hem bi kurmancî û hem jî bi kirmancî kilamên xwe dibêje; çend nimûne ji kilamên wî yên bi kurmancî jî di nava nivisê de cih girtine. Wekî mînak kilama bi navê "Gundo" rewşa gundiyên Kurdistana xweş rave dike.

Her wekî berê jî hatibû daxuyandin, piraniya nivisê di vê hejmara de nivisê zargotinî ne. Çiroka bi navê "Xerîb û Nasîb" ku ji hêla Seyidxan Kurîj ve hatiye berhevkin, mînakeke din a nivisê zargotinî ye. Di vê nivisê de tiştê balê dikîşîne, ji naveroka çirokê zêdetir zimanê niviskar e. Dema mirov bala xwe dide nivisê, tê ditin ku niviskar zêde li ser şopa biryaren kombûnen li ser zaravayê kirmancî nemeşiyaye. Di nivisê de pevdîn nû hatine bikaranîn, bo nimûne, peyva roj (roc, roz) mîna ruej hatiye nivisandin.

Hevpeyvînê Münzûr Çem ên li ser Terteleya Dersimê di vê hejmara de jî didomin. Di vê hejmara de Münzûr Çem bi Zêynel re hevpeyvîn çekiriye. Zêynel di dema terteleyê de 13 salî bûye, bûyeren wê demê vedibêje. Navê wê nivisê "Tertelê 38'i ra ma kî bara xo gurete" ye. Nivisa J. İhsan Espar "Beyi se bena?" di vê hejmara de jî didome. Rengê beşike romanî li vê nivisê dikeve.

Di vê hejmara kovara Vate de Ali Heyder Sever, serpêhatiyeke xwe nivisandiye. Ew nivis serboriya xortekî ku bo xebatê ji Dersimê diçe Stenbolê vedibêje. Di navê de li ser "Tertela Dersimê" jî be-

şek heye. Pişti vê nivisê sê stranên ji dora Paloyê hene, ew stran ji hêla Abdulmattalip Koç ve hatine berhevkin. Çiroka D'Alphonse Daudet ku Nûredin Zaza ew wergerandîye kurmancî û ku di hejmara 33'yan a Hawarê de derketiye, ji hêla Aydin Bingol ve li kirmancî lihevanîn. Navê vê çiroka evindarî "Astere" ye. Li pey vê çirokê, nirxandina Yildiray Beyazgul a li ser pirtûka der barê Ernesto Che Guevara de heye. "Sanika pasay û hîre lazonê xo (çiroka paşa û sê la-wêne wî)" ku ji hêla Kemal Unal ve hatiye berhevkin jî, di nava rûpelên kovarê de ji xwe re cih dîtiye.

Xebatê li ser ferhengê yên Malmisanij di vê hejmara de jî didomin. Jixwe bi tenê ew xebat e ku kovarê ji rengê kovareke zargotinî dûr dixe û cihê-rengiyekê dide vê hejmara kovarê. Mirov dikare kembûna nivisê lêkolînî wekî kemasîyekê bi nav bike. Lewre pîrbûna nivisê zargotinî, ew hejmara kovarê ji dirûvê kovareke çand, huner û lêkolînî dûr xistiye. Bi taybeti di kovarê de pêdivî li nivisê li ser zimêne gelek e, lewre kesen ku vê kovarê distinîn, dixwazin zimanê kurdî bi gişî û zaravayê kirmancî bi taybeti ji nêzîk ve nas bikin. Her wiha di hejmara duyemîn a

*Vate
kovara kulturi*

Ceha Baba
Dengbêj û Şahîrêde Hêca, Dewrêş Baba
Seyidxan Kurîj Xerîb û Nasîb
Münzûr Çem
Tertelê 38'i ra Ma kî Bara xo Gurete
Ali Heyder Sever
Raya Estemîli Ser o
Nûredin Zaza
Astare
Malmisanij (Zazakî)

Zîmistan, 1998

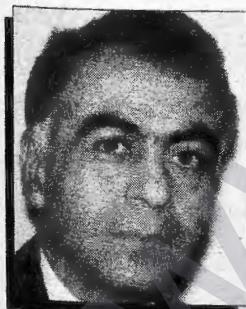
kovarê li bin nivisa Lerzan Jandîl ku hatibû daxuyandin ku wê bidome, lê vê nivisê di vê hejmara de cih negirtiye, ew jî kemasîyek e.

Terxankirina cih ji bo nameyên xwendevanan bîryareke di cih de ye, nameyên di vê hejmara hêviyeke mezin didin mirov.

SERWISA ÇANDÊ

Navê serkeftin û serfiraziye

MEDENÎ FERHO

Hoy û mercen demê bi tacîdar û şerdarê komên xelkê ve girêdayî ne. Ji ber ku hoy û merc, li gorf dem û dewrana desthilat-dariye têne guhertin. Destûr û rîbâzen civakê çawa bêne hûnandin, hoy û merc wilo têne danîn. Civak jî ji kesan pêk tê, ew civak li gorf wan hoy û mercen ku hatine li darxistin tevger dibe. Wê her wilo bê...

Ango dîrok zanîstiye paşerojan e, ku tenê berdevkiya zordarî û hêzan dike. Mafê mirovan, demokrasi, mirovanî xas baxçeyê şaristaniye ne. Dema ku Yawûz Sultan Selîm û İdrîsî Bedlîsî desten xwe dane hevûdin. Bêguman hoy û mercen wê demê wilo dixwest. Şah İsmâil, tevgera, civakê serobinî kiribû. Ji hêla din Yawûz Sultan Selîm, pêşî bi aîkarî û piştgiriya dewletmedarê Ezadahiyen Meletê, pişte bi aîkarî û piştgiriya Rum û Sirpan hêdi hêdi berz û bi hêz dibû. Hevkîriya dewletmedarê Ezadahiyen Meletê nikarîbû bibe pêşîk û surih li pêşîya Yawûz Sultan Selîm. Sedem ew bû ku, Yawûz destur û rîbâz diguhertin. Kevnariya rum û sirpan yan jî sistemê parastinê yê dewletmedarê Ezadahiyen Meletê êdi dîhate hilweşandin. Sedema pêl û

şelqên ola îslâmî, ku zor li rum û sirpan jî dikir û li dewletmedarê Ezadahiyen Meletê jî dikir. Civaka wan hildiye, li hember erozyon ango hêlanî diheliya. Lewra pişti demeke kin, yanî peymâna Yawûz û İdrîsî Bedlîsî, dewletmedarê Ezadahiyen Meletê, avakirina pêwîstiya mizgeftan ditin û ola îslâmî pejirandin.

Ku em dêhna xwe didine demen berê û iro, maqûl angó xanedan di nava civaka tirk de dernekete meydânê. Malbatên berz û xwedî payeyen civakî ku di nava kevnariya salan de bûne stûn ji civakê re xuya nakin. Hêza wan, li ser piyan mayîna wan û dewletmedariya wan ya dîrokî, leşkerî ye. Paşa ji wan derketine, malbatên ku pala xwe spartine hêza leşkerî hene, ku her dem sûrê wan di desten wan de ye. Lewra Yawûz li dijî İdrîsî Bedlîsî bi serketiye û ji paya gâzîti gîhanê sultanî û bi saya Goranî gîhanê payeberziya padişahî. Her wiha İdrîsî Bedlîsî yan jî hismendiya wî paleftî û bendetiya ola îslâmî, dibin sîwana xwedê de dîlzariya çarenûsi bû. Lî Yawûz yan jî hismendiya wî bi şûr safi kirina mala xwedê ya pîroz Medina û li xwe kirina cubê pêx-ember bû. Û dema di mizgefta Medina de, xutbe li ser navê wî hate xwendin, hêstirêñ xwe barandin. Hêstir û xwîna hemwelatiyên pêxember tevlî hevûdin dibû.

Ango destur û mercen demê bi desten Yawûz Sultan Selîm hatin guhertin. Razîbûna çarenûsi, mîna İdrîsî Bedlîsî nîşan daye mirov nagîhîne çareseriya guhertina destur û rîbâzan. Çarenûsi û desthilatdarî tîstekî nabêje hevûdin. Çarenûsi bendetiye, desthilatdarî dîrokî derdixe holê. Heger mirov pêvajoya dîrokî ya iro di ber çavan re derbas bike, rewşike dijwar derdikeve pêşberî mirov.

Kurd li hemberî çarenûsiya hilweşandin a hêlanî xwe li hevûdin dane hev û li hemberî şûrê dijwar ku derdorê 400-500 salîye xwînê dirijine, têkoşînê didin. Mixabin di demjiyana dawî de, dewletmedarê tirk ku di dîrokê de çarenûsi nepejrandine, hêzên kurd anîne beramberî hevûdin. Çawa kurd ketin zîqa hev, li hemberî hevûdin şer kirin, mîna demjiyana İdrîsî Bedlîsî û Yawûz Sultan Selîm hate bîra min. Da ku parastina sistema civakî ya kevin û guhartin û ji nûjen de avakirina civakî di mesatê de ye. Heger civaka kurd bi çarenûsiya bendetî razî be û li gorî hoy û mercen dema sedsala bîstûyekê xwe hilnewesîne, dîrok wê li gorî hêza şûrê Yawûz Selîm bîzrê xwe bîresîne. Heger kurd, li hemberî her tiştî ku di demjiyana dawîya sedsala bîstan ku mafê mirovan, demokrasi, şaristani teva li gorî berjewendîyan tête xilmekirin û bi kar anîn, têkoşîna xwe bikin, wê keleb û benden çarensûyiye hilweşînin. Heger vê çendê nekin, wê gelek qirkirin mîna Eleqamşê jîndar bibin.

Bêguman strateji û plansaziya dûr û kûr li ser berjewendîyen paşerojan têne avakirin, rola mezin dilîzin. Nexasim di roja iro ku Rojhilatê Navîn bûye navenda enerjiya Cihanê. Teknoloji li Rojhilat e, alav û madeyên ku teknolojiye berz dîkin, xilmet dîkin li Asya ne. Kurd li Asyayê dijîn û li derdora cil milyonî ne. Êdî xwedî hêzên leşkerî û tacîdarîn berz in. Tişt maye: Yekîti... Heger kurd bikaribin xwe ji bendetiya çarenûsi xelas bikin û li gorî hoy û mercen rojê li hev bidin hevûdin, ne li gorî plansazi û stratejiye dijmin, li gorî berjewendîyen xwe amade bibin, serketin û serfirazi li devê derî ye. Wekî din erozyon ango hêlana têkçûnî ye.

Şêxê bi zirx û murîdê lawaz

Sex, digel murîdê xwe bi rê ve diçê. Kerekâ murîd û li ser pişta kerê jî firaqên wî hene. Rê li paş xwe dihêlin, murîd ji şêxê xwe re dibêje:

– Şêxê min weleh şeytan dibêje: Hinek ji barê xwe bide şêxê xwe.

Şêxê wî bersiv dide:

– Ê tabîî, car caran divê meriv bi gotina şeytan jî bike.

Dîsa li riya xwe didomînin. Piştî ku qedereke din jî meşîyan, dîsa murîd li şêxê xwe vege riya:

– Şêxê min şeytan dibêje:

Barê mayî jî bide şêxê xwe.

Şêx dîsa dibêje:

– Ê car caran divê meriv bi gotina şeytan bike.

Piştî ku hinek din jî li riya xwe domandin, murîd bangî şêxê xwe dike, dibêje:

– Şêxê min şeytan dibêje:

Vê kera xwe jî bide şêxê xwe.

Şêxê wî dîsa dibêje:

– Eêêê car caran meriv bi gotin şeytan bike sewab e.

Gavek şûn de murîd ji nişke ve di-

bêje:

– Şêxê min şeytan dibêje:

“Rahêje vî darî û li şêxê xwe bixe.”

Şêx nihêrt ku rewş wê xirab be, îcar wiha bersiv da:

– Eman, eman, min got carinan ku mirov wekî şeytên bike sewab e, ne her car.

Ga û golik

Rojekê yek li Sêrte diçê mîvandariyê. Mîrik pir birçî bûye. Xwediyyê malê jî, xwarînê pir xweş çedike, xwarîn amade dibe, tîne sifrê. Xwediyyê malê, bi dilçûnî nêz dibe û mîvan dîfîrmîne ser sifreyê. Xwediyyê malê du sê loqan dixwe û vedi-kise. (Li gorî dab û nîrîten kurdan di pê-

siya mîvanî de li ser xwarînê rabûn nîşane ya timafî û çikûsiyê ye.) Û wiha dibêje:

– Welehî min wisa xwar ku, bi heqê Quranê ez bûm wekî ga.

Mîvan pêşî hinek bi şâşwazî li dora xwe dînihêre, paşê fêm dike û wiha dibêje:

– E welehî, ez hîna nebûme golik!...

İBRAHÎM DEMİR-MEHDI

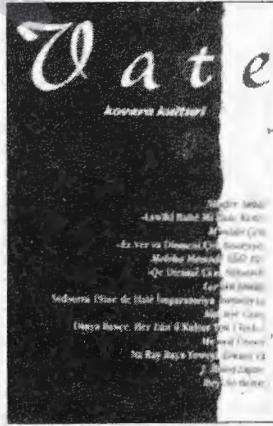
BI XELAT...

XACEPIRSA BI XELAT (110)

XACEPIRSA

Sezîreke mîvanî Hesîbet	A	Tipek Dengdêren pir	G	E	H	A	Tipek	H	
	D	E	Å	L	Ä	S	T	İ	N
N	Perîber	E	R	X	A	D	L	È	
K	Perîber	W	A	N	Ö	T			
N	Perîber	E	R	M	I	E	T	A	
E	Perîber	I	S	A	M	U	R		
E	Perîber	K	E	K	E	W			
E	Perîber	A	M	E	L				
E	Z	E	V	A	R				
A	R	I	K	—	A	P	È		
PEYVA VEGARI		TRAXAGAZI							

Bersiva Xacepirsa 108'an

Xacepirsa me bi xelat e. Di 15 rojan de ci bersiv bigihîjin destê me, emê wan binirxînin û bi riya pişkê li 5 kesan belav bikin. Xelata hejmara me ya 110'an Kovara Vate ye.

Jêrenot:

Ji bo ku bersiva we bê nirxanîn, divê hûn "Peyva Veqarî" di nava qutiyen li bin xacepirse de bintîvisin û tevî navnîşana xwe ji me re bişînin.

Pênc kesênu xelata hejmara 108'an Kovara Vate qezec kirine: Sinan Sutpak/Bursa, Hüseyin Tilki/Dîlok, Mehmet Elmas/Stenbol, Ali Şen/Kocaeli, Şeref Bindal/Semşür

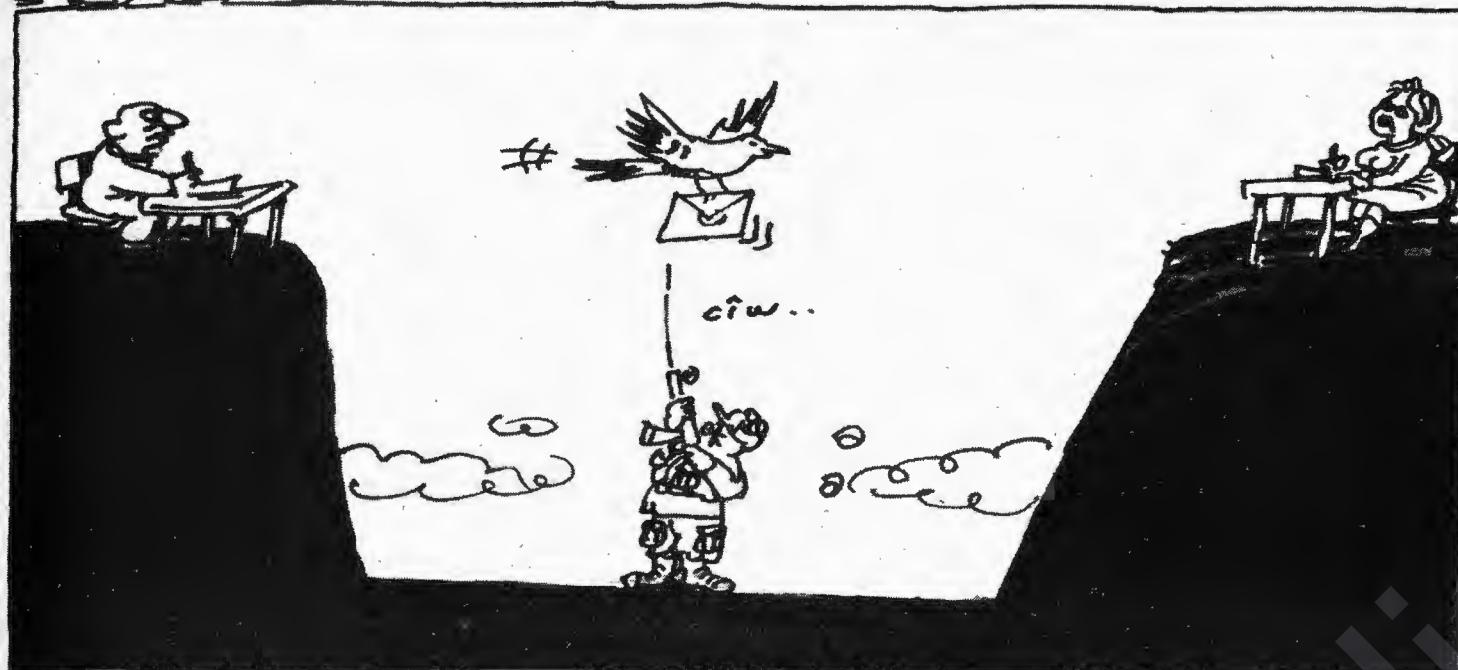
Olam, xizmetkar Rosa (wêne)	Birayê mezin Barana hûr,hûr	Derwêş Tipek	Îroj (berepaşki) Dengdêren 'quto'	Dawera azotê Tipek	Ribes (Nebatiyek)
Xem (berepaşki) Beşen ji rojê		Berdewam Tipek		-Dayik	
				Cureyek danışanê	
	Nexweşiyek Diyarde, fenomen		Wir de (berepaşki) Bi inglîzi 'çay'		
Jina xwedi zar û zêc Tipek		Kurtenivi-sa lîtreyê Henek		Ajanseke tirkZetkin	
	Mûç, bel Awa		Ajans (herêmki) Çip		
Tipek	Sîri-nahiyek Rist				
Psikolojik, rûhi				Dawera Argonê	
				Yan	
Pasgirek	Rüerd Dawera iyotê				
Nebatiyek bihare				Qertafeke neyînyê	
				3	

PEYVA VESARI →

1 2 3 4 5 6

SOT

Hezarana Kurdan Taksim, girot binê bandora xo

Seat şes de meşaleyê xo vistî ci û hetê Taksimî ra kewtî ray û kuçeyê istîklalî girot binê bandora xo. Kesê ke dûrî ra ewnayê, adirê meşalan ra vatê qayê gerîlayê koyanê Kurdistanî sero, roşanê Newrozî pîroz kenê.

Warê (meydan) Taksimî û Kuçeyê İstîklalî, hema hema her roj û her seat şeligi ra pir o. Taybetî rojo şeme û yewşeme. Ekê xulkê ci benê tengî, danê piro, yenê Kuçeyê İstîklalî. Jû kişa istîklalî ra kewnê ray, hetanî kişa bîn û wija ra jî peyser akeyrenê. Hele heveyê nînan estê, hîrê çehar finî wina kenê.

La belê no heftê, halê warê Taksimî û kuçeyê istîklalî zey' rojanê bînan nêbi. Çimke rojê menga (aşma) adara sifayin, menga roşan û serwedardayina kurdan bi. Coka şarê kurd juwê menga adar de yanê rojo yewşeme Warê Taksimî û Kuçeyê istîklalî girot binê bandora xo. Rojo yewşeme Warê Taksimî û Kuçeyê istîklalî kesî vatê qayê, war û kuçey, yan jî serê koyê Kurdistanî bî. Ezo winî bawer kena ke, o roj şarê kurd rewnawo xo hendayê kîfîş nêdîbi. Kes şeno wina jî vajo roj yewşeme bibi rojê kurdanê Stenbolî.

Rojo yewşeme şarê kurd û dostê ci vardâyina Partiya Demokrasiya Şâri (HADEP) de nezdiyê seat jû de, çosmeyê Warê Taksimî de arê biyay pêser ke darbeya 2'ye Adar û zere çekerdiñê serok û serdaranê HADEP protesto bikirê. Coka nezdiyê seat jû de, Warê Taksimî hetê kurdan û dostanê ci na bi pir. Senî ke seat bi jû, hema tilîli anciyê û şeligi slogan çekardin ra, tilîli antin ra û çepikî cenayin ra Warê Taksimî açarna zey warê vevveyê kurdan. Hîrê çehar deqan miyan de nezdiyê hewt heştez kesî arêbiyay pêser. Darbeya 2'ye Adar û zereçekerdinê serok û serdaranê HADEP protesto kerd û vat: "Şima şenê Hatip Dicley, Leyla zana û Murat Bozlakî çekirê Zîndanamê Enquerî. La belê milyonana Dicley, Zanay û Bozlakê tever ê".

Rastî jî wini bî. Ek wini nêbiyayê, kurdê verînibiyayê, ne şayê Warê Taksimî de bêre-

pêser û ne jî şayê warê Taksimî bigirî binê bandora xo. Xora polisanê dewleta tirk jî coka nêşa teva bikirê. Verî vat: "Vila bê, ek vila mebê ma yê şima vila kim". La belê hezarana Hatip Dicley, Leyla Zanayan û Murat Bozlakan, polisê dewleta tirk cadê mardiman de nêhesibinay û goş nêkewit polisana. Zey zanayin û waştena xo vînayinê xo ardi ziwan û peyra jî sloganana, tilîliyana û çepikana hetanî lîseyê Galatasaray ver şî û wija jî hetanî seata şeşê şanî pêjewinan ra xatir wast û bî vilay.

Hedrekarîna 8'ê Adar

Şan de jî ceniyê kurdan çosmeyê hedreka-

rînê rojê cenian de seat panj û nîm de Tunel de arêbiyay pêser. Hetanî seat şes sloganî çekardî, deyrî (kilamî) vatî, neqra û zûrnawa govend ant. Seat şes de meşaleyê xo vistî ci û hetê

Taksimî ya kewtî ray û Kuçeyê istîklalî girot binê bandora xo. Kes ke dûrî ra ewnayê, adirê meşalan ra vatê qayê gerîlayê koyanê Kurdistanî sero roşanê Newrozî pîroz kenê. Cenianê kurdan slogananê, "Biji biji serhildan, serhildana jina kurd", "Çeteyê tever a, Leyla zana wa Zîndan de", eşti neqebê warê Taksimî de eşkerakerdinê xo viraşt û bî vilay.

MEMED DREWŞ

Azadiya
WELAT

Rojnameya Hefteyî
(Haftalık Gazete)

Li ser navê
Gündem Basın ve
Yayincılık
San. Tic. Ltd. Şti.
(adına)
Xwedi (Sahibi)
SELAHATTİN DELİ

Yönetim Yerî
Çakırğa Mah. Sorguçlu
Sk. No: 11/6
Tel: (0212) 530 01 40

BÜROYA İRTİBATE
(İRTİBAT BÜROSU)
Ayhan Işık Sk. No: 23/3
Beyoğlu / İSTANBUL
TEL-FAX:
(0 212) 251 90 13

Gerînendeyê Weşanê
(Yayın Yönetmeni)
SAMÎ TAN

Berpîsê Karên Nivisaran
(Yazî İşleri Müdürü)
M. SALÎH TAŞKEŞEN

ÇAPXANE
Yeni Asya Matbaacılık
A.Ş.

BELAVKIRIN
BİRYAY Dağıtım

NÜNERİTİYÊN ME
(Temsilciliklerimiz)

Munchen:
(Nûnerê Giştî yê
Evrûpayê)
Mahmut Gergerli
49 871 67 08 15
Brûksel:
Medenî Ferho
32 532 721 12 03

Suriye:
Jana Seyda
Helim Yûsiv

Berlin:
Silêman Sido
00 49 30 691 6495

Hannover:
Selîm Biçük
49 572 18 13 60

Bonn:
Ahmet Baraçkılıç
49 228 66 17 40

Hollanda:
S. A. Fewzi
31 104 85 55 43

ÜLKEDÊ

Ji Gündemê

1 adar 1998:

HEYETA NATO'YÊ ÇÛ AMEDÊ

Bi serokatiya ÇÇ Migone, heyeta Parlemento Asambleya NATO'ye, ku ji 20 kesan pêk dihat, li Amedê bi Sekreterê Giştî yê İHD'ê Nazmi Gür, Av.Osman Baydemir û Nimînendeyê İHD'ê yê herêmê û nivîskarê rojnameya me Vedat Çetin re hevdîtinek pêk anî. Heyeta ku der heqê ihlalên mafêni mirovan de agahî standin, wê demeke din ji lêgerînê xwe bidomîne.

Cigirê Serokê Giştî yê İHD'ê Av. Osman Baydemir, di daxuyaniya xwe ya der heqê hevdîtinê de diyarkir ku, wan di serî de rewşa Amedê, İHD, girtina şaxen NCM'ê, bi biryara MGK'ê rîlibergirtina rojnameya Ülkede Gündem bo çûyîna OHAL'ê û sîrgûnkirina karmendêni li herêmê anîne zi-men.

2 adar 1998:

LI DÎJÎ DERBEYÊ HÊRSA GEL

Ji bo protestokirina girtina Serokê Giştî yê HADEP'ê Murat Bozlak û rayedaren partiye, nêzî 5 hezar kesî li Qada Taksimê pişti daxuyaniya çapemeniyê, bi dirfîşmeyen weki 'cete li derive ne, HADEP li hundîr, 'Dengê HADEP'ê nayê birîn' 'Şehîd namirin' heta Lîseya Galatasarayê meşyan. Serokê Giştî yê KESK'ê Faysal Özçift û rayedaren ÖDP û EMEP'ê piştgirî dan vê

çalakiyê. Serokê şaxa HADEP'ê ya Stenbolê Mahmut Şakar, di axaftina xwe de bal kişand ser hemû mafêni demokratîk, ku dewlet dixwaze bi zorê binpê bike û wiha got: "Civak dixwaze kirâsê dinan ê ku li wê hatiye kirin, biçirîne." Şakar, derbeya 2'ye adarê ku bi girtina mebûsen DEP'ê bi encam bûbû ji şermezâr kir û got ku ev êrif ne HADEP'ê û ne ji gel didirsînîn.

Sekreterê Giştî yê KESK'ê Faysal Özçiftî bi dirfîşmeyen "bijî hevkariya şoreşeri" dest bi gotinê xwe kir û diyar kir ku ev 9 sal in ku, kedkar aştiyê dixwazin û wiha berdewam kir: "Pirsgirêka kurdî bi aştiyê tê çareserkirin, bi qutkirina dengê HADEP'ê çareser na-be." Serokê EMEP'a Stenbolê Kılıçarslan ji wiha got: "Qerarê MGK'ê yên 28'ê reşemiyê, li dijî kesen ku zordariyên li ser gelê kurd napejîrinin, tên bikaranîn."

3 adar 1998:

BAŞUR, WARÊ LİSTIKAN E

Tê ragihandin ku, Amerîka û Ingilîstanê bi hinceta xilasbûna kriza ku ew tê de ne, li gorî plansaziya nû komandojen xwe li Iraqa Başûr û Başûrê Kurdistanê bichikirine. Vê xebata hevpar a Amerîka, Ingilîstan û İsrailê di kovara Foreign Report ku li Amerîkayê weşanê dike de cili girt. Li gorî agahiyên ku di kovarê de hatine weşandin, komandojen ku li Başûrê Iraq û başûrê

Kurdistanê hatine bicihki-rin, ligel besdarbûna operasyonê ku pêk werin, hin karên taybet ên CIA'ye wiha tê ragihandin: Tesbîtkirina cihê moşekên Scûd ên li Iraqê; diyarkirina cihê tesîs-sen leşkerî, çavdêriya hemû tevgerên artêşa Iraqê; di pêkhatina şer de, rizgarkirina leşkerên Amerîka yên ku dîl ketine.

Di kovarê de hate diyarkirin ku Tirkîye ji bo çûyîna herêmê ji komadojen İsrailê re alîkarî kiriye. Li gorî agahiyên bi dest ketine ji, yekîneyeke taybet a Iraqê, li dijî leşkerên İsrailê yên li herêmê têkoşinê dide û dîsa il gorî ragihandin ev yekîneya Iraqê li dijî derdorîn welatparêz ên başûrî ye. Tê gotin ku li Başûr, li derdora Cemê Akre û Çiyayê Sere Reş baregehê İsrailê hene.

4 adar 1998:

LI ENQELEYÊ SERDEGIRTIN

Karmend ji bo ku zagona sendikayê karmendan a 'bêgrev û bêpîymana giştî' ji aliyê meclîsê ve neyê pejirdandin, li ser bîska xwe ne. Serokê Giştî yê KESK'ê Siyami Erdem, di daxuyaniya xwe ya bo çapemeniyê de got ku, hikûmeta Yılmaz, ji dêvla ku zagonen sendikayî yên gerdûnî derxe, zagonen ku riya

Rêlibergirtin û zordariyên le ser Ülkede Gündemê didomin

hemû maf û pêdivîyan digire, derdixe. Siyami Erdem got ku, ew tiştekî bi vi-rêngî napejîrinin û heta dawîyê ew dê li ber xwe bidin. Karmendêni li Enqereyê, li dijî fikirîna zagonê, daxuyaniya çapemeniyê da û hikûmet hişyar kir.

Konfederaliya DİSK, Türk-İş, û Hak-İşê û HADEP, ÖDEP, SIP û EMEP'ê bi daxuyaniyên xwe yên cihê cihê diyar kirin ku, ew li nik karmendan in. Di daxuyaniyê de hate ragihandin, wê li çalakiya ku li Qada Kızılay pêk bê ligel serokê xwe yên giştî piştgirîye bi-din çalakiyê.

5 ada 1998:

DEWLETÊ BI KARMENDÊN XWE RE ŞER KIR

Karmend, li dijî xebata hikûmet 55'an ku, dixwaze zagona ku mafêni grev û peymanen giştî nahundîfîne bi meclîsê bide pejirandin, duh li Enqereyê ligel barikatan, li Qada Kızılay çalakiya rûniştinê pêk anîn. Ev çalakiya karmendan, ku bi armanca hişyarkirina hikûmet û mebûsan hate pê, li ber êvar-kî bû hedefa êrîşen panzer, bombeyen mijpijîn (sisli bomba) û jopên polisan. Qada Kızılayê, ber êvarî li saet 18.30'an pê de bi êrîşen polisan bû wekî qada şer. Karmendêni ku bi bombeyen mijpijîn, panzer û jopan hatin belavkirin, li kolanan berxwedana xwe domandin. Polisan, di dema belavkirina karmendan de bi sedan karmend birîndar kirin û bi dehan karmend ji girtin binçavan.

Li dijî vê êrîşa polisan, karmendêni li Stenbolê, li ber Navenda Giştî ya KESK'ê, berêvarkî saetekê çalakiya rûniştinê pêk anîn. Karmendêni ku, ji bo van êrîşan hêrs bûn, li seranserê Tirkîye-wê dest ji kar berdin. Di vê navberê de di saeten ku çalakiya 17-18 heziranê ji bir kiriye got ku "Eger 2.5 sal berê dengê xwe bilind bikirana, dibû ku guhartin pêk bihata."

